

PUBLIKACIJOS

VIGODKOS (DŪKŠTO, SAKSONIŠKIŲ) II PILKAPYNAS

LAURYNAS KURILA, ZENONAS BAUBONIS, VIDA KLIAUGAITĖ

IVADAS

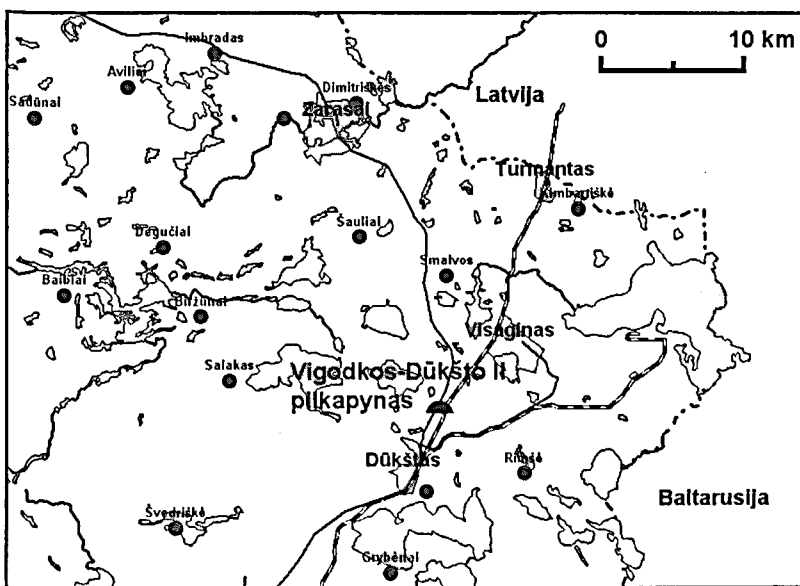
Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) II pilkapynas (AR1521) yra Ignalinos rajone, apie 4,5 km į Š nuo Dūkšto, apie 0,4 km į R nuo Vigodkos kaimo ir apie 1,2 km į P nuo Beržininkų ežero (1 pav.). Pilkapiai išsidėstę netoli Dūkšto–Smalvų kelio, pušyne, apie 230x140 m dydžio plote, nusidriekusiame PV–ŠR kryptimi (2 pav.). Pilkapynė išlikę mažiausiai 45 sampilai. Pilkapyno centrinėje ir PV dalyje yra gana kompaktiška sampilų grupė. Tuo tarpu pakraščiuose jie išsidėstę rečiau. ŠR pusėje tarp pilkapių yra iki 20–30 m dydžio tarpai. Sam-

pilai gana įvairaus dydžio, 6–12 m skersmens. Dauguma jų 7–9 m skersmens ir 0,75–1 m aukščio. Sampilų papėdėje žymūs duobių ar griovių pėdsakai, o ties kai kuriais mažesniaisias PV pilkapyno dalyje matyti vainikų akmenys. Pastebima bendra tendencija, kad pilkapiai su ryškesnėmis griovių ar duobių žymėmis koncentruojasi daugiau grupės pakraščiuose. Dalis sampilų apardyti „lobių ieškotojų“, keli – kvartalinės linijos arimo.

Pilkapynas yra šiaurinėje Rytų Lietuvos pilkapių kultūros arealo dalyje, netoli jo šiaurinio pakraščio. Istorikai šis regionas siejamas su Nalšios žeme. Dūkšto ir Visagino apylinkėse žinoma

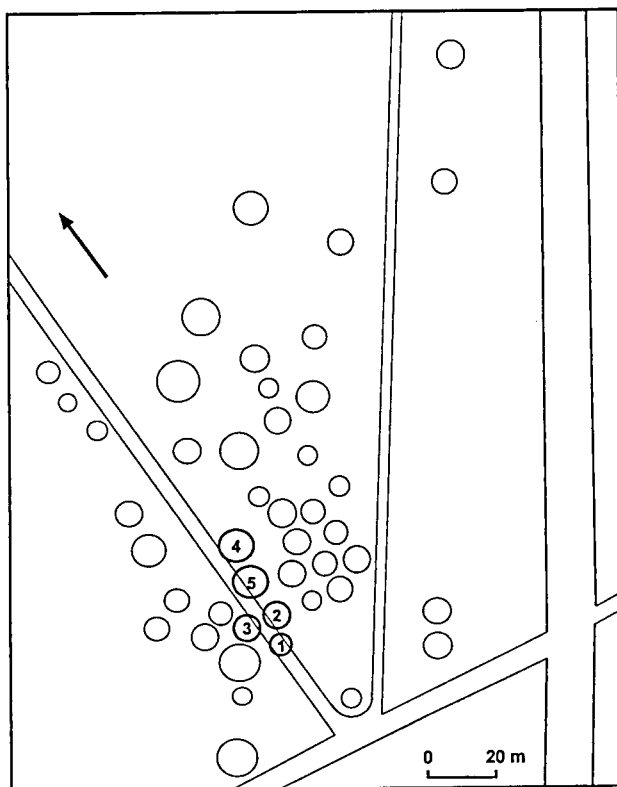
nemažai pilkapynų. Apie 0,5 km į ŠV yra Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) I pilkapių grupė, kurioje esama apie šimtą sampilų. Vos kelių kilometrų spinduliu aplink Vigodką yra Gailiutiškės, Rūsteikių, Didžiasalio, Žagarinės, Lapušiškės–Sausalio pilkapynai. Pastarajame 1900 m. tyrinėjimų metu rasta griautinių ir degintinių žmonių kapų, griautinis žirgo kapas (Žiogas, 1909, p. 315–324).

Abi Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) pilkapių grupės archeologams žinomos nuo seno. Jos įtrauktos (Dūkšto pavadinimu) į XIX a. pabaigoje ir XX a. sudarytus archeologinių paminklų sąva-

1 pav. Vigodkos–Dūkšto II pilkapyno topografinė padėtis.

Fig. 1. Topographical position of Vigodka–Dūkštas barrows II.

2 pav. Vigodkos–Dūkšto II pilkapyno situacijos planas.
L. Kurilos brėž. (pagal T. Šidiškio sudarytą planą).
Fig. 2. Situational plan of Vigodka–Dūkšta barrows II.

dus (Tarasenko, 1928, p. 125; Lietuvos, 1977, p. 35; Покровский, 1899a, c. 34). Gretimoje pirmojoje pilkapių grupėje dar XX a. pradžioje vykdyti archeologiniai tyrinėjimai. 1909 m. L. Kšivickis čia ištyrė tris, o T. Daugirdas – vieną (kai kurių šaltinių duomenimis – penkis) sampilą su degintiniais kapais (Viltis, 1909; Kulikauskas, Zabiela, 1999, p. 119, 157). Šioje ekspedicijoje dalyvavo ir A. Žmuidzinavičius. T. Daugirdo rašyta tyrinėjimų ataskaita šiuo metu saugoma Vilniaus universiteto bibliotekoje (Dowgird, 1909š, p. 84–89). Pastaruoju metu pilkapynas kasinėtas 1999–2001 m. Iširti penki pilkapiai, kuriuose rasta degintinių kapų (Kraujalis, 2000; 2002a; 2002b).

* Skliausteliuose pateikiama numeracija pagal T. Šidiškio sudarytą pilkapyno situacijos planą. Toliau tekste nurodomi tiksliai tyrinėjimų eilės numeriai.

Antroji pilkapių grupė iki šiol archeologų tyrinėta nebuvo. Mūnima, kad pilkapius kasinėjo tiksliai vietos dvarininkai XX a. pradžioje (Balčiūnas, 1996). Kažkurioje iš pilkapių grupių senienu ieškotojai bandė kasinėti ir tarpukariu (Hołubowicz, 1934). Antrojoje grupėje lankėsi kelios žvalgomosios ekspedicijos (Žvalgomosios, 1958š, p. 35; Pranešimai, 1976š, p. 5; Balčiūnas, 1987š, p. 85–86). Kultūros vertybių apsaugos departamento užsakytu pilkapynas tyrinėtas 1999–2001 m. Per tris sezonus iširti penki sampilai 1, 2(26)*, 3(23), 4(37) ir 5(36) pilkapyno PV dalyje, buvę ardomi kvartalinės linijos, iš viso – 600 m² plotas (Baubonis, 1999š; 2000š; 2001š). Visos perkasos buvo orientuotos tiksliai pagal pasaulio šalis. Pilkapių 1–3 bei 4 ir 5 tyrimų plotai sujungti tarpusavyje.

Tyrinėjimų metu aptikti radiniai perduoti Lietuvos nacionaliniam muziejui, degintiniai kaulai – Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedrai. Palaikų osteologinę analizę atliko šios katedros docentas dr. R. Jankauskas (Jankauskas, Urbanavičius, 2000, p. 608–609; Barkus, Jankauskas, Urbanavičius, 2002, p. 278). Tyrinėjimų duomenys glaustai publikuoti (Baubonis, Kiaugaitė, 2000; 2002a; 2002b).

Šiame straipsnyje pateikiama pilkapyno tyrinėjimų medžiaga papildo žinias apie dabartinio Dūkšto apylinkių bendruomenės I tūkst. viduryje, taip pat apie kai kuriuos šio laikotarpio laidosenos Rytų Lietuvoje bruožus.

PILKAPIŲ KONSTRUKCIJA

Iki tyrinėjimų pilkapiai buvo labai apardyti kvartalinės linijos (3–6 pav.). Pilkapio 1 sampilas buvo visiškai nustumdytas, kitų nuarta apie pusę sampilo. Kai kur suardytose sampilų vietose rasta degintinių kauliukų, taigi ariant nukentėjo ir dalis kapų. Pilkapių 3 ir 4 centre buvo iškastos duobės.

3 pav. Pilkapis 1 iki tyrinėjimų (fotografuota iš Š pusės).
Z. Baubonio nuotr.

Fig. 3. Barrow 1 before the excavations (photographed from N).

4 pav. Pilkapis 2 iki tyrinėjimų (fotografuota iš Š pusės).
Z. Baubonio nuotr.

Fig. 4. Barrow 2 before the excavations (photographed from N).

Dėl žymių suardymų pirminių pilkapių matmenų nustatyti iš esmės neįmanoma. Tikrasis sampilų skersmuo paaiškėjo tikrai tyrinėjimų metu pasiekus žemę ir išryškėjus juos juosusioms duobėms. Jis svyravo nuo 5,9–6,9 m (pilkapis 2) iki 9,1–10,3 (pilkapis 4). Apie buvusį pilkapių aukštį spresti sunkiau. Geriau išlikusios pilkapio 4 dalies aukštis siekė 1,2 m (kaip vėliau paaiškėjo, sampilas buvo paaukštėjęs sustumdžius žemes). Pilkapių 3 ir 5 sveikesnės dalys siekė iki 0,7 m aukščio.

Pilkapių konstrukcija (1 lent.) nesudėtinga ir gana panaši. Sampilai supilti iš šviesaus aplinkinio smėlio, kai kur – su negausia smulkių degėsių priemaiša. Degėsiai į sampilą galėjo pakliūti atliekant kokias nors apeigas arba kasant smėlį sampilui iš duobės išdegintoje ar degėsiais išbarstytoje vietoje. Visų pilkapių pagrinde, pirminiame žemės paviršiuje, buvo ryškesnis ar mažiau ryškus pilkas degėsingas sluoksnis, būdingas daugumai Rytų Lietuvos pilkapių. Tokio sluoksnio susiformavimo

5 pav. Pilkapis 4 iki tyrinėjimų (fotografuota iš Š pusės).
Z. Baubonio nuotr.

Fig. 5. Barrow 4 before the excavations (photographed from N).

6 pav. Pilkapis 5 iki tyrinėjimų (fotografuota iš R pusės).
Z. Baubonio nuotr.

Fig. 6. Barrow 5 before the excavations (photographed from E).

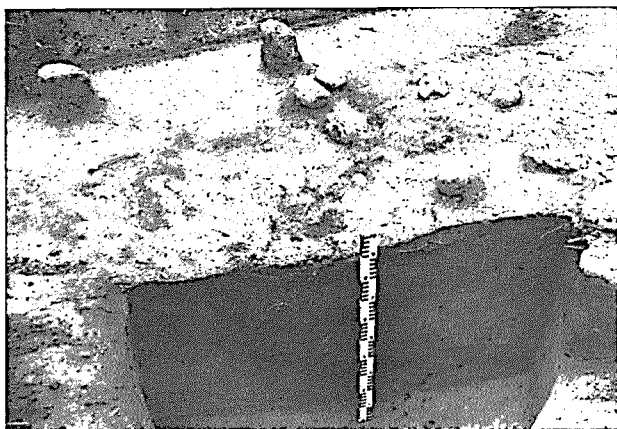
1 lentelė. Pilkapių konstrukcijos elementai.

Table 1. Elements of constructions of barrows.

Pilkapio Nr.	Skersmuo iki tyrinėjimų (m)	Duobių (griovių) juosiamo ploto skersmuo (m)	Aukštis (m)	Akmenų vainikas	Duobės	Degėsių sluoksnelis	Kapų skaičius
1	?	6,6–7,1	?	+	4(5?)	+	0
2	?	5,9–6,9	0,3	+	5	+	3
3	7	7,1–8,5	0,7	+	3(5?)	+	2?
4	9–10	9,1–10,3	1,2	+	7	+	2
5	5?	7,1–8,6	0,7	+	4	+	3?

aplinkybės nėra aiškios. Jis galėjo susidaryti deginant būsimo sampilo vietoje žolę ar krūmus, parstant žemę degėsiais arba apeigų metu (detaliau šis klausimas aptartas publikacijoje apie Baliulių pilkapyną; Kurila, Kliugaitė, 2007, p. 126–127).

Visi sampilai buvo apjuosti pailgomis, ovaliomis ar artimos apskritimui formos duobėmis. Kai kurių duobių žymės buvo pastebimos dar iki tyrinėjimų, kitų kontūrai išryškėjo tik įžemio smėlyje (7, 8 pav.). Duobių aplink pilkapį skaičių viena-reikšmiškai nustatyti ne visais atvejais paprasta, nes kai kurie sampilai buvo visai vienas šalia kito

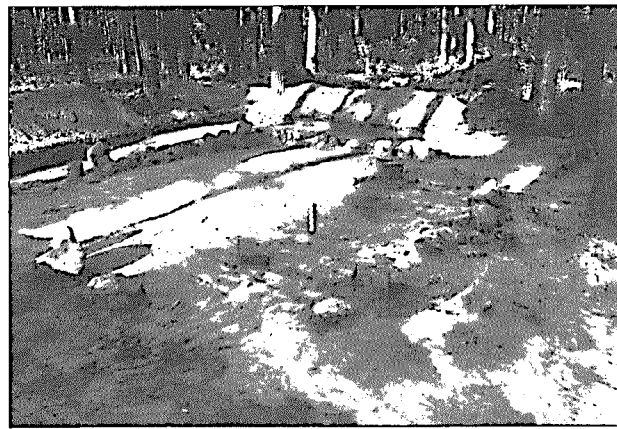

7 pav. Pilkapio 4 duobės VPV pusėje pjūvis (b–b1).
Z. Baubonio nuotr.

Fig. 7. Sectional view of pit of barrow 4 on the WSW side (b–b1).

ir duobės galėjo būti bendros dviem pilkapiams. Pilkapio 2 ŠV duobės galas buvo visai prie pat pilkapio 3 ŠR pakraščio, o ties pastarojo ŠV pakraščiu buvo kito gretimo pilkapio duobė. Sprendžiant pagal duobių išsidėstymą (orientuotos pilkapio 3 spindulio kryptimi), jos iškastos ne pilant pilkapį 3, bet gali būti ir bendros šiam ir gretimiems sampilams. Pilkapio 1 PV pusėje buvo nedidelė (1,2x0,8 m) duobutė, kurios ryšys su sampilo konstrukcija (taigi ir sampilą juosusių duobių skaičius) neaiškus. Duobių skaičius svyruoja nuo trijų (pilkapis 3) iki septynių (pilkapis 4). Neaišku, ar duobių išsidėstymas arba orientacija pagal pasaulio šalis turėjo kokią nors prasmę, ar jos kastos vien dėl reikiamos žemės sampilui. Šiuo požiūriu įdomus labai panašus duobių išsidėstymas aplink šalia vienas kito buvusius pilkapius 1 ir 2.

Daugiausia duobių – septynios – taisyklingu apskritimu supo pilkapį 4. Jų išsidėstymas artimas grioviui su tarpeliais. Galbūt šią konstrukciją reikėtų laikyti tam tikra tarpine grandimi tarp pilkapių su pavienėmis duobėmis ir su grioviais. Tokia pilkapių konstrukcijos raidos tendencija ryški ilgalaikėje perspektyvoje. Tačiau konkrečiame paminkle gali būti savitų, tik vienai bendruomenei būdingų laidosenos bruožų ar jos raidos ypatumų.

8 pav. Pilkapis 5 pasiekus įžemį (fotografuota iš PV pusės).
Z. Baubonio nuotr.

Fig. 8. Barrow 5 at subsoil (photographed from SW).

9 pav. Akmenų vainiko liekanos pilkapio 1 ŠV dalyje (fotografuota iš PR pusės). Z. Baubonio nuotr.

Fig. 9. Remnants of the stone circle on the NW side of barrow 1 (photographed from SE).

Duobės buvo įvairaus dydžio, nuo 2,1x1,5 iki 5,6x1,9 ar 5,9x1,55 m. Jų gylis – 0,45–1,2 m, užpildas – šviesesnis ar tamsesnis pilkas smėlis, susiformavęs veikiausiai ilgą laiką pamažu slenkant žemėms nuo sampilo (7 pav.). Laužaviečių ar ryškesnių ugnies pėdsakų duobėse neaptikta, tačiau daugumoje jų buvo degėsių. Pilkapio 2 ŠV duobės gale, ties pilkapio 3 pakraščiu, buvo stambesnių apdegusių(?) medienos gabalų.

Visiems pilkapiams bendras ir kitas konstrukcijos elementas – akmenų vainikai (8–11 pav.). Pilkapiuose užfiksuota po 100–240 akmenų. Turint omenyje ženklus suardymus, akivaizdu, kad praityje jų būta dar daugiau. Akmenų vainikai geroai apardyti, geriau išlikusios tik atskiros jų dalys. Pilkapyje 4 išlikę apie trečdalį, pilkapyje 5 – apie pusę ar du trečdalius vainiko perimetro. Kitų pilkapių vainikų išlikę tik fragmentai arba jie visai sunaikinti. Iš užfiksuotų fragmentų ir bendro akmenų skaičiaus galima spręsti, kad visi sampilai buvo apjuosti panašiais vainikais. Tai būta neaukštų konstrukcijų, kuriose stambesni akmenys sukrauti vienas prie kito, o tarpai užpildyti smulkesniais. Kai kur akmenys gulėjo vienas ant kito, tačiau iš esmės konstrukcijų būta neaukštų. Sunku spręsti, ar vainikų būta ištisinių, ar su tarpeliais.

10 pav. Pilkapio 2 V pusė pasiekus įžemį (fotografuota iš V pusės). Z. Baubonio nuotr.

Fig. 10. Western side of barrow 2 at subsoil (photographed from W).

11 pav. Pilkapis 2, akmenys duobėje R pusėje (fotografuota iš Š pusės). Z. Baubonio nuotr.

Fig. 11. Barrow 2, stones in the pit on the E side (photographed from N).

Kai kuriose vietose netgi geriau išlikusios konstrukcijos tarsi nutrūksta, vis dėlto nepastebima akivaizdaus duobių ir akmenų vainiko atkarpų išsidėstymo santykio, kaip, pavyzdžiui, Baliulių (Švenčionių r.) pilkapyne (Kurila, Kliugaitė, 2007, p. 126). Visuose pilkapiuose akmenys sukrauti juos juosiančių duobių vidinėje pusėje. Tai reikštų, kad vainikas būdavo kraunamas prieš supilant sampilą, taip lyg pažymint jo vietą. Vėliau vainiko išorėje būdavo kasamos duobės ir pilamas pilkapis. Galbūt jo pakraščiai papildomai dar būdavo apkraunami akmenimis (tai ypač ryšku pilkapio 4 gerai išlikusioje vainiko dalyje PR pusėje). Ilgainiui konstrukcijos akmenys nuslinkdavo į sampilo pakraščius, nemažai jų atsidūrė duobėse (11 pav.).

Pilkapių su duobėmis ar grioviais aplink sampilą ir akmenų vainikais tyrinėta, ypač pastaraisiais metais, daugelyje Rytų Lietuvos vietų (Aleksandriškės–Pukštėnai, Baliuliai, Baravykinė, Barovka, Dvyliškis–Paraisčiai, Grabijolai–Žemaitiškiei, Karmazinai, Kretuonys, Lauksteniai,

Mėžionys, Paduobė–Šaltaliūnė III, Pakalniai, Rėkučiai–Pavajuonis, Rėkučiai–Paversmys, Santaka ir kt.). Penkių ištirtų Vigodkos–Dūkšto II sampilų konstrukcija galima pavadinti tipine I tūkst. vidurio ar trečiojo ketvirčio Rytų Lietuvos pilkapiams.

KAPŲ ĮRANGA

Ištirtuose pilkapiuose, išskyrus visiškai nustumdytą sampilą 1, rasta nuo vieno iki trijų degintinių kapų ar jų liekanų (2 lent.). Tikslus kapų skaičius lieka neaiškus, nes dalis jų galėjo būti visiškai sunaikinti. Pagal kapo padėtį pilkapyje galima išskirti tris variantus: duobutėje po pagrindu, ant pagrindo ir pilkapio sampile (kapas įkastas į anksčiau supiltą pilkapį). Pilkapio 2 kapas 1 ir pilkapio 4 kapas 1 buvo negiliose (0,1–0,15 m) stačiakampio užapvalintais kampais formos duobutėse po pagrindu. Geriau išlikusios pilkapio 2 kapo duobutės matmenys 1,3x0,7 m. Pilkapio 4 kapo duobutė apardyta, tačiau ir ji veikiausiai buvo

si panašaus dydžio. Abu kapai orientuoti ŠR–PV kryptimi. Tokia kapo įranga yra tipiška viduriniojo geležies amžiaus Rytų Lietuvos pilkapiams. Kapo duobės orientacijos dėsningumą bendrame kultūros kontekste nepastebima, tačiau kai kuriuose pilkapyuose ryški viena vyraujanti orientacija (pavyzdžiui, ŠV–PR, ŠR–PV).

Dar vienas pilkapio 2 kapas 2 buvo ant pirminio žemės paviršiaus (12 pav.). Kauliukai buvo pažerti 1x0,6 m dydžio plote iki 0,1 m storio sluoksniu. Sprendžiant pagal padėtį, abu degintiniai šio pilkapio kapai buvo įrengti prieš supilant sampilą ir turėtų būti viena-

2 lentelė. Kapų įrangos elementai.

Table 2. Elements of grave equipment.

Pilkapio Nr.	Kapo Nr.	Kapo pobūdis*	Duobės matmenys (m)	Duobės gylis (m)	Kapo padėtis**	Kapo padėtis***	Kapo duobės (skeleto) orientacija	Degėsiai	Įkapės apdegusios
2	1	D	1,3x0,7	0,15	C	D	ŠR–PV (40–220°)	–	+?
	2	D	–	–	P	P	–	–	+
	3	D	?	?	P	S?	?	+	+?
3	1	D	0,5?	?	P	S	?	+	+?
	?	D	?	?	C	?	?	+	–
4	1	D	?x0,7	0,1	C	D	ŠR–PV (~35–215°)	+	+
5	1(?)	D	?	?	C	S?	?	–	–
	?	D	?	?	C	?	?	+	–/+?
	?	S?	1,45x0,52	0,3	C	D	ŠR–PV (50–230°)	+	–

* D – degintinis, G – griautinis, S – simbolinis.

** C – centre, P – pakraštyje.

*** D – duobėje po pilkapio pagrindu, P – ant pilkapio pagrindo, S – sampile.

laikiai. Tikėtina, kad kapų duobutėje ar ant pagrindo buvo ir pilkapių 3 bei 5 centre, tačiau jie galėjo būti visiškai sunaikinti perkasimų.

Kiti degintiniai kapai greičiausiai buvo įkasti į anksčiau supiltus pilkapius įvairiose jų vietose. Pilkapio 5 kapas 1(?) buvo kiek toliau nuo jo centro. Pilkapio 3 kapas 1 buvo tarp vainiko akmenų, pilkapio 2 kapas 3 – vienos iš sampilą juosusių duobių užpilde. Pastarasis kapas, tikėtina, buvęs sampilo pakraštyje ir ilgainiui nuslinkęs į duobę. Gali būti, kad jis įkastas ir tiesiai į duobę. Tokiu atveju jis turėtų būti įrengtas gerokai vėliau nei supiltas pilkapis, kuomet duobės aplink jį jau buvo iš dalies užslinkusios. Deja, negausios įkapės nesuteikia beveik jokių duomenų šio kapo datavimui. Tenden-

12 pav. Pilkapio 2 degintinis kapas 2 (fotografuota iš ŠR pusės).
Z. Baubonio nuotr.

Fig. 12. Cremation grave 2 of barrow 2 (photographed from NE).

cija, kad vėlesnius kapus dažniau stengtasi įkasti ne į patį pilkapiro centrą, pastebima daugelyje tyrinėtų Rytų Lietuvos pilkapyių. Galbūt taip elgtasi stengiantis nesuardyti pilkapyje esančių kitų kapų ar suklaidinti potencialius kapų plėšikus.

Daugumos degintinių kapų duobių užpilde buvo degėsių. Jie galėjo pakliūti į kapą su kauliukais, išrinktais iš laidotuvių laužo, o galbūt tai – kokių nors apeigų pėdsakas. Degintiniai kauliukai ir įkapės, kaip ir daugumoje Rytų Lietuvos pilkapių, paskleisti visame duobės užpilde.

Kapuose palaidoti įvairaus amžiaus ir abiejų lyčių asmenys. Iš viso identifikuoti 11 asmenų palaikai (3 lent.).

Atskirai reikėtų paminėti pilkapyje 5, įžemyje tarp centro ir akmenų vainiko, užfiksuotą 1,45x0,52 m dydžio duobutės kontūrą. Duobutė buvo stačiakampio užapvalintais kampais formos, iki 0,3 m gylio, užpildyta tamsiu degėsinu smėliu. Forma ir užpildu ji iš esmės nesiskiria nuo degintinio kapo duobės, be to, orientuota ta pačia ŠR–PV kryptimi kaip pilkapiro 2 kapo 1 ir pilkapiro 4 kapo 1 duobės. Tačiau nei kaulų, nei dirbinių joje neaptikta. Panašių duobių, iškastų lyg

3 lentelė. Osteologinės analizės duomenys.

Table 3. Data of osteological analysis.

Pilkapio Nr.	Kapo Nr.	Lytis*	Amžius (m.)
2	1	?	12–20
	2	V	>40
	3	M	25–35
3	1	?; ?	>25; 4–6
	?	M	>20
4	1	?; ?	>20; <5
5	1(?)	V	25–40
	?	M; V	>40; >30

* V – vyras, M – moteris.

degintiniam kapui, bet be kaulų ar įkapių, rasta ir kai kuriuose kituose Rytų Lietuvos pilkapynuose: Skrebės (Trakų r.) pilkapyje 1 (Daugudis, 1957š, p. 3–4), Rėkučių–Paversmio I (Švenčionių) pilkapyje 5 (Semėnas, 1994, p. 111), Kretuonių (Švenčionių r.) pilkapyje 1(55) (Semėnas, 1996, p. 84). Eitulionių (Trakų r.) pilkapyje XIX, negilioje 2,1x1,3 m dydžio duobėje, buvo pribarstyta degėsių, o jos V gale padėti keli akmenys. Kad tai buvo (griautinio?) kapo simbolis, patvirtintų to paties pilkapyno pilkapio I analogija. Jame buvusioje 2,45x0,9 m dydžio stačiakampėje akmenų konstrukcijoje, orientuotoje griautiniams kapams būdinga ŠV–PR kryptimi, lyg prie nesudeginto mirusiojo kūno buvo išdėliotos įkapės: ietigalis, pentinas ir sagtis (Bliujus, 1983, p. 35–36, pav. 8). Akmenų konstrukcijos buvo ir kitų pilkapių griautiniuose kapuose. Tuščia iki 3,6x1,35 m dydžio duobė akmenų eilėmis sutvirtintais kraštais, orientuota Š–P kryptimi, buvo Mošos–Naujasodų pilkapyje 7 (Abaravičius, 1994, p. 101). Galima spėti, kad tokie kapai įrengti tada, kai bendruomenė dėl kokių nors priežasčių neturėjo galimybių palaidoti mirusiojo kūną (šiam dingus be žinios, žuvus svetur, paskendus ir t. t.).

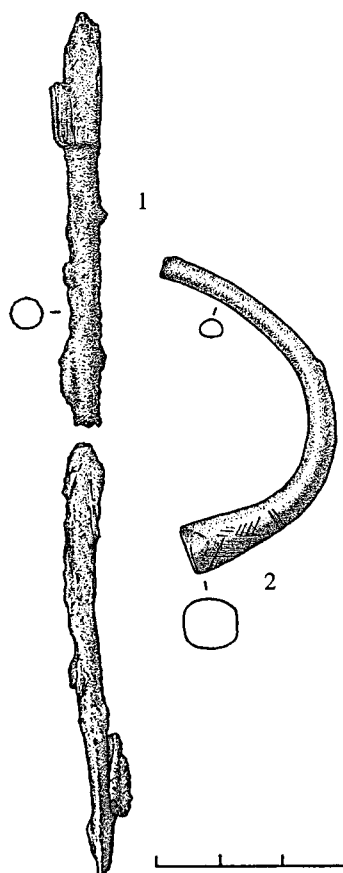
ĮKAPIŲ KOMPLEKSAS

Degintiniuose kapuose ir suardytuose pilkapių sluoksniuose aptiktas palyginti negausus radinių kompleksas (4 lent.). Nedidelę jų dalį sudaro darbo įrankiai. Pilkapio 5 kape(?) rasta geležinė yla (13:1 pav.). Dirbinys – 13,5 cm ilgio, sulūžęs į dvi dalis. Pagal išlikusius medinio kotelio fragmentus galima spręsti, kad yla nebuvo laidotuvių lauže, o įdėta į kapą kaip papildoma įkapė. Pastebėta, kad ylos bei kiti aštrūs dirbiniai, ypač – ginklai, neretai aptinkami sulaužyti ar sulankstyti ir kituose Rytų Lietuvos pilkapynuose (Dvyliškis–Paraisčiai, Eitulionys, Grigiškės–Neravai, Gudeliai–Lenkiškės, Kretuonys, Rėkučiai–Pakretuonė, Rėkučiai–Paversmys, Rokantiškės, Vanagiškės, Žvirbliai).

4 lentelė. Įkapių kompleksai.

Table 4. Assemblages of burial items.

Pilkapio Nr.	Kapo Nr.	Yla	Verpstukas	Kirvis	Ietigalis	Antsmilkinis	Apyrankė	Įvija	Vielutė
2	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	2	-	-	1	1	-	-	-	-
	3	-	1	-	-	-	-	1	1
3	1	-	-	-	-	1	-	3	-
4	1	-	-	-	1	-	-	-	-
5	?	1	-	-	-	-	1	-	-

13 pav. Pilkapio 5 suardyto degintinio kapo(?) įkapės: 1 – yla, 2 – apyrankės fragmentas.

I. Maciukaitės pieš.

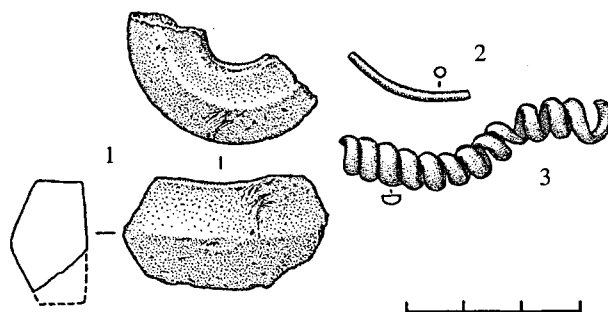
Fig. 13. Burial items of destroyed cremation grave(?) of barrow 5: 1 – awl, 2 – fragment of bracelet.

Toks elgesys su įkapėmis veikiausiai yra ne atsitiktinis, bet turėtų būti susijęs su pomirtinio pasaulio supratimu, galbūt – laidojamo asmens mirties aplinkybėmis.

Yla yra nereta įkapė Rytų Lietuvos pilkapių moterų kapuose. Ypač dažnai jų randama degintiniuose I tūkst. antrosios pusės bei II tūkst. pradžios kapuose. Šių dirbinių forma išliko beveik tokia pati nuo ankstyvojo geležies amžiaus (Grigalavičienė, 1986, p. 119) iki istorinių laikų.

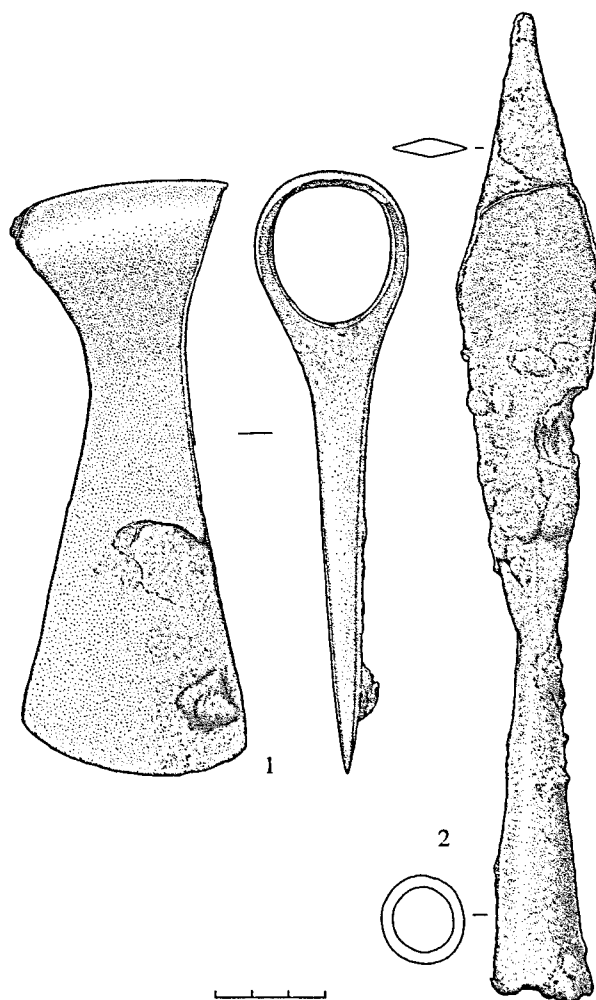
Darbo įrankių kategorijai priklauso ir molinio dvigubo nupjauto kūgio formos verpstuko fragmentas, aptiktas pilkapio 2 degintiniame kape 3 (14:1 pav.). Dirbinio būta apie 3,5 cm skersmens ir 1,8 cm aukščio. Jis pagamintas iš šviesiai rusvos su grūsto granito priemaišomis molio masės, neornamentuotas. Panašūs verpstukai dažnai randami I tūkst. vidurio – II tūkst. pradžios pilkapių degintiniuose kapuose, piliakalnių ir gyvenviečių kultūriniuose sluoksniuose. Jų forma per šimtmečius beveik nekito, tik tai vėlyvajame geležies amžiuje verpstukus imta daugiau puošti geometriniais ornamentais.

Negausu ir degintiniuose kapuose buvusių ginklų. Pilkapio 2 kape 2 (15:2 pav.) ir pilkapio 4 kape 1 (16 pav.) rasta po vieną ietigalį rombo formos plunksna. Dirbiniai atitinkamai 27 ir 25 cm ilgio, plunksnų plotis – 4 cm. Abu dirbiniai apdege, taigi buvę laidotuvių lauže. Pilkapio 4 ietigalio plunksna trumpa (kiek trumpesnė už įmovą), su nežymia briauna. Įmojyje yra skylutė vinutei. Pilkapio 2 ietigalis panašus, tik jo plunksna kiek ilgesnė, išstęta apatine dalimi, su nežymia briauna. Šios formos ietigaliai buvo paplitę beveik visuose baltų kraštuose. Rytų Lietuvoje jie būdingiausi V a. antrosios pusės – VI a. pilkapiams, nors naudoti ir ilgiau (Казакявичюс, 1988, с. 29–32, рис. 9, карта IV). Panašių ietigalių rasta V a. antrosios pusės – VI a. pradžios griautiniuose Taurapilio (Utenos r.) pilkapių kapuose (Tautavičius, 1981, p. 27, 39–41, pav. 22, 41–44), V a. antrosios pusės degintiniame kape Baliulių pilkapyne (Kurila, Kliugaitė, 2007, p. 157–158, pav. 35, 36), V–VII a. degintiniuose kapuose Čiornaja Luža (Medilo r., Baltarusija) (Покровский, 1899b, с. 42, табл. IV), Karmazinų (Cehak-Holubowiczowa,

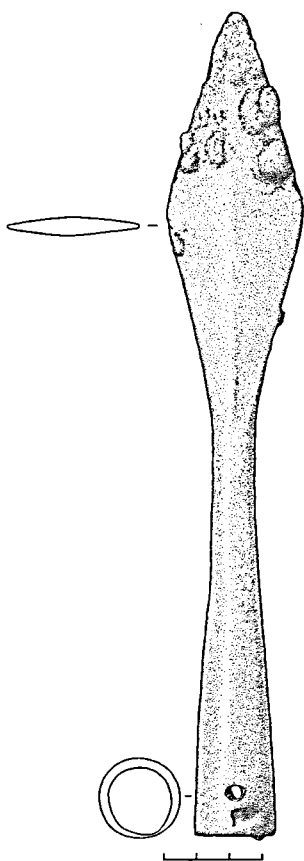
14 pav. Pilkapio 2 degintinio kape 3 įkapės: 1 – verpstuko fragmentas, 2 – vielutė, 3 – įvija. I. Maciukaitės pieš.

Fig. 14. Burial items of cremation grave 3 of barrow 2: 1 – fragment of spindle whorl, 2 – tiny wire, 3 – spiral.

15 pav. Pilkapio 2 degintinio kape 2 įkapės: 1 – kirvis, 2 – ietigalis. I. Maciukaitės pieš.

Fig. 15. Burial items of cremation grave 2 of barrow 2: 1 – axe, 2 – spearhead.

16 pav. Pilkapis 4, ietigalis iš degintinio kapo 1.

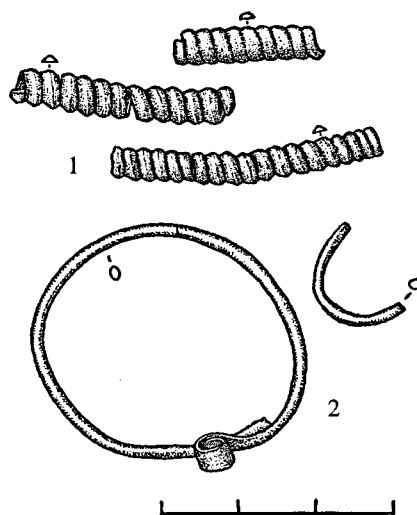
I. Maciukaitės pieš.

Fig. 16. Barrow 4, spearhead from cremation grave 1.

1955, p. 316–317, pav. 6) ir kituose pilkapynuose (Aleksandriškės–Pukštėnai, Dvyliškis–Paraisčiai, Grigiškės–Neravai, Pakrauglė, Pamusiai, Sudota, Žvirbliai).

Pilkapio 2 kape 2, be ietigalio, buvo pentinis siauraašmenis kirvis lieknu liemeniu (15:1 pav.). Jo ašmenys paplatinti koto link, pentis – į abi puses, kiaurymė kotui – kiaušinio formos. Dirbinys – 27 cm ilgio, ašmenys – 6 cm pločio. Kaip ir kiti ginklai, jis apdeges. Tokie kirviai Rytų Lietuvos pilkapiuose gana dažni. Jie naudoti visą I tūkst. ant-rają pusę (Malonaitis, 2000š, p. 34–35).

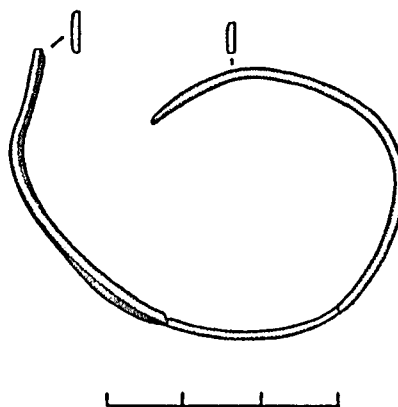
Kapuose papuošalų taip pat rasta nedaug. Pilkapio 3 kape 1 buvo žalvarinis žiedinis antsmilkinis (17:2 pav.). Dirbinys – 3,9x3,1 cm dydžio, pagamintas iš apskrito pjūvio 0,1–0,15 cm skersmens vielutės. Vienas jo galas suplotas ir susuktas į įviją. Žiediniai antsmilkiniai yra vieni iš ankstyvajam Rytų Lietuvos pilkapių kultūros etapui bū-

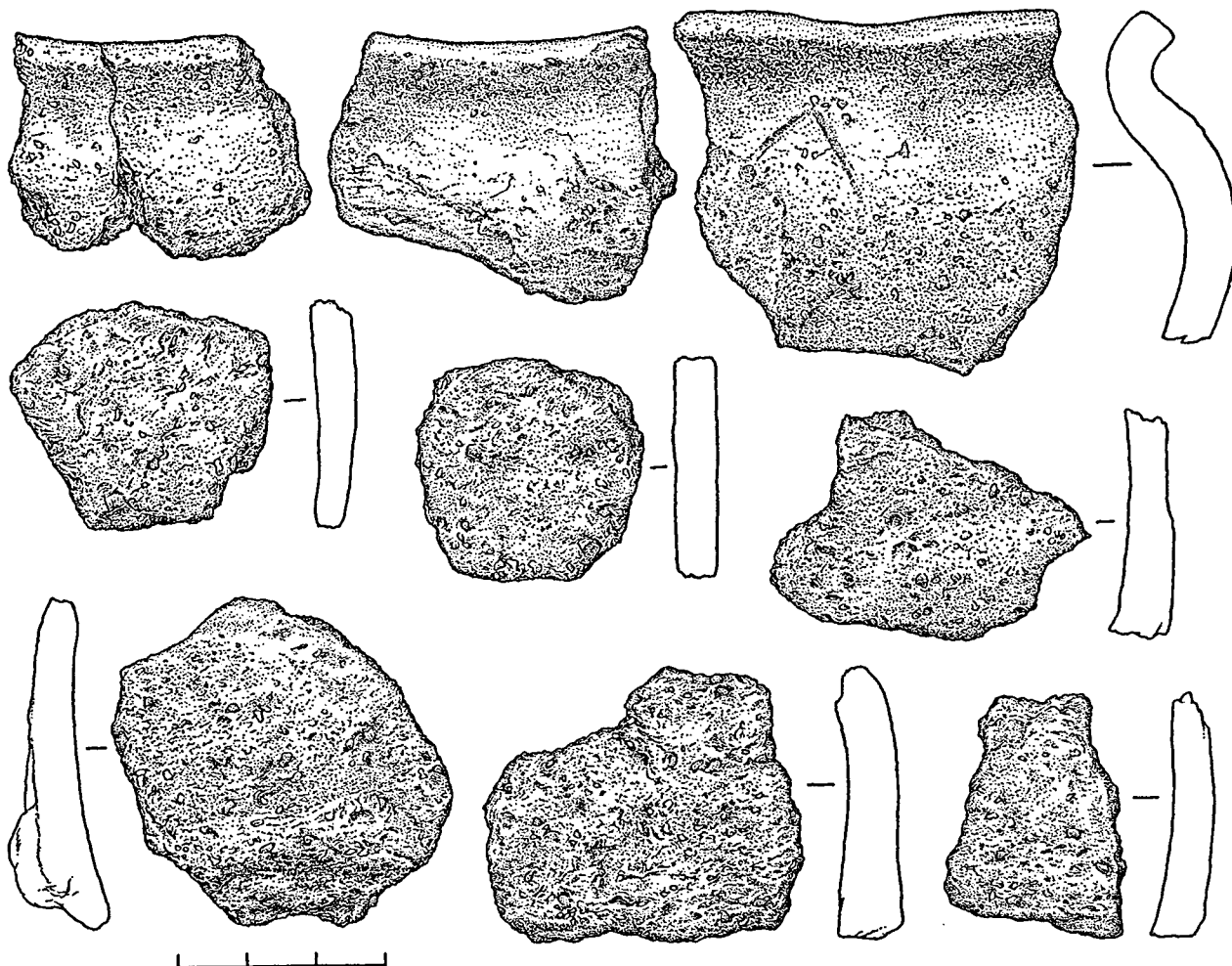
17 pav. Pilkapio 3 degintinio kapo 1 įkapės: 1 – įvijos, 2 – antsmilkinis. *I. Maciukaitės pieš.*

Fig. 17. Burial items of cremation grave 1 of barrow 3: 1 – spirals, 2 – temple ornament.

dingų dirbinių. Jų aptikta III–V a. plokštiniuose(?) kapinyuose Diktaruose (Anykščių r.) (Urbanavičienė, 1995, p. 171–172, pav. 8), Eikotiškyje (Zarasų r.) (Simniškytė, 1998, p. 16–17, pav. 4), Kairėnuose (Vilniaus r.) (Sadauskaitė, 1959, p. 61–62, pav. 2), Rokėnuose (Ignalinos r.) (Balčiūnas, 2000, p. 244), Seiliūnuose (Lazdijų r.) (Sadauskaitė, 1959, p. 61–62, pav. 2), Žadavainiuose (Utenos r.) (Michelbertas, 1966š, p. 1, 3, 7), griautiniuose pilkapių kapuose. Degintiniame kape antsmilkinių

18 pav. Pilkapis 2, apyrankė iš degintinio kapo. *I. Maciukaitės pieš.*
Fig. 18. Barrow 2, bracelet from cremation grave.

19 pav. Pilkapis 4, keramikos šukės ŠV pakraštyje. I. Maciukaitės pieš.

Fig. 19. Barrow 4, potsherds on NW border.

aptikta Eitulionių pilkapyje II, tačiau taip pat su ankstyvais (IV a. – V a. pradžios) dirbiniais: šaukštine antkakle, emaliuota pasagine sege, lankine sege lenkta kojele, rankogalinėmis apyrankėmis (Bliujus, 1983, p. 35). Šie papuošalai nešioti nuo IV a. (Michelbertas, 1986, p. 86; Kačkutė, 1995, p. 22) ar netgi III a. (Vaitkevičius, 2004, p. 58) iki VI a. (Tautavičius, 1996, p. 162). Pagrindiniu jų paplitimo laikotarpiu greičiausiai reikėtų laikyti IV a. antrąją pusę – V a. pirmąją pusę. Pilkapio 3 antsmilkinis veikiausiai yra vienas vėlyviausių šio tipo radinių Rytų Lietuvoje. Chronologinių skir-

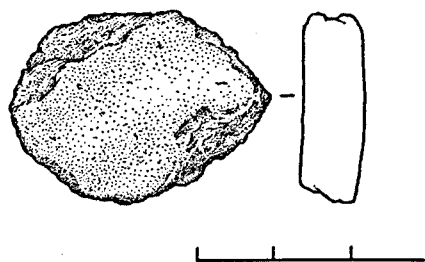
tumų tarp žiedinių antsmilkinių užkeistais galais ir vienu susuktu į įviją galu, turimais duomenimis, išvelgti neįmanoma. Pastebima, kad pastarieji labiau būdingi Šiaurės Rytų Lietuvai (Kačkutė, 1995, p. 22).

Pilkapio 2 kape 1 ir pilkapio 5 kape(?) rastos žalvarinių apyrankių dalys. Pirmoji apyrankė (18 pav.) sulūžusi į tris dalis, tačiau išlikusi beveik visa. Dirbinys pagamintas iš 0,5x0,1 cm juostelės, neornamentuotas. Įvairių formų juostinės apyrankės nešiotos iš esmės visą I tūkst. ir II tūkst. pirmaisiais amžiais, todėl tiksliau datuoti šią įkape

nejmanoma. Antrosios apyrankės (13:2 pav.) išlikęs tik nedidelis fragmentas. Tai būta storagalės apyrankės, pagamintos iš 0,4x0,35 cm skersmens strypelio. Išlikęs vienas lankelio galas yra netaisyklingo apskritimo skersinio pjūvio, puoštas įkartėlių ornamentu. Šios apyrankės nešiotos visuose baltų kraštuose, daugiausia V a. antrojoje pusėje – VI a., rečiau – iki pat IX a. pradžios (Bitner-Wróblewska, 1992, p. 251; Tautavičius, 1996, p. 250). Rytų Lietuvoje tokie papuošalai buvo paplitę bent iki VIII–IX a. Pilkapiuose jų rasta ir vėlyvojo geležies amžiaus pirmosios pusės kapuose: Kapitoniškių (Kaišiadorių r.) (Tautavičius, 1957, p. 105), Pučkalaukio–Nemenčinės (Vilniaus r.) (Jankevičienė, 1958, p. 47), Sausių–Bevandeniškių (Trakų r.) (Kuncienė, 1971, p. 81), Stakų (Šalčininkų r.) (Tautavičius, 1958, p. 76) ir kituose pilkapynuose.

Degintiniuose kapuose buvo ir kitų smulkių papuošalų ar aprangos detalių fragmentų. Pilkapio 3 kape 1 rastos trys žalvarinės įvijos (17:1 pav.), pilkapio 2 kape 3 – viena žalvarinė įvija ir vielutės fragmentas (14:2, 3 pav.).

Pilkapio 4 ŠV pakraštyje duobės užpildo paviršiuje aptikta per dvidešimt smulkių lipdytos keramikos šukių – vieno puodo lygiomis sienelėmis fragmentų (19 pav.). Molio masė tamsiai ruda, su stambokomis grūsto granito priemaišomis. Dar viena keramikos šukė atsitiktinai rasta pilkapyje 2 (20 pav.). Keramikos Rytų Lietuvos pilkapiuose aptinkama gana dažnai. Kai kuriais atvejais tai, be abejo, yra ankstesnių gyvenviečių kultūrinių sluoksnių liekanos. Tačiau dažnai puodai būna sudaužyti ar pastatyti kiek atokiau nuo kapo. Pavyzdžiui, Kretuonių pilkapyje 21 (Butėnienė, 1977š, p. 42–43) ir Rokantiškių (Vilniaus r.) pilkapyje 1 (Musianowicz, 1968, p. 340–342, ryc. 3) rasta po šešis, Kurklių Šilo (Anykščių r.) pilkapyje 5 – septyni (Butėnas, 2002, p. 63) puodai. Puodų ar kitų indų reikšmė laidotuvių metu nėra aiški. Galbūt į puodus buvo įdedama maisto, skirto mirusiųjų vėlėms. Jie galėjo būti naudojami sudegin-

20 pav. Pilkapis 2, atsitiktinai rasta keramikos šukė. I. Maciukaitės pieš.

Fig. 20. Barrow 2, potsherd found incidentally.

tiems kaulams atnešti iš laidotuvių laužo, o paskui kaip laikina mirusiojo buveinė kartu palaidojami. Tokią interpretaciją patvirtintų Grigiškių–Neravų pilkapyje 27 (Kuncienė, 1976š, p. 11) ir Kretuonių pilkapyje 31 (Kuncienė, Butėnienė, 1978š, p. 12–13) puoduose rasti degintiniai kauliukai. Greičiausiai tam tikrą prasmę turėjo ir puodų daužymas – pilkapių sampiluose neretai randama išbarstytų vieno ar kelių sudaužytų puodų šukių.

GRIAUTINIS KAPAS

Pilkapyje 4 rastas griautinis kapas (kapas 2) (21 pav.). Jis buvo centrinėje sampilo dalyje, stačiakampio užapvalintais kampais formos duobėje, kurios dugnas pasiektas apie 0,4 m giliau pagrindo (tikrasis duobės gylis nuo sampilo viršaus neaiškus). Kapo duobė apardyta arimo ir vėlesnio perkasimo, todėl tikslūs jos matmenys sunkiai nustatomi. Greičiausiai jos būta apie 2,3 m ilgio ir 0,65 m pločio. Mirusysis (35–40 m. vyras) kape paguldytas aukštiekninkas, nežymiai pasuktas ant dešiniojo šono, galva kiek palenkta į dešinę pusę. Kūnas orientuotas galva į VŠV pusę. Sprendžiant pagal išlikusius dilbio kaulų fragmentus, mirusiojo rankos buvo sulenktos per alkūnes ir sudėtos ant krūtinės. Karsto pėdsakų kape neužfiksuota. Dešinėje kaukolės pusėje buvo apystambių degėsių. Sunku pasakyti, ar jie į kapą pakliuvę atsitiktinai, ar kokių nors apeigų metu.

Kapo duobės PR galas kertasi su degintinio kapo 1 duobe. Deja, dėl suardymų stratigrafiškai nebuvo įmanoma nustatyti, kuri jų ankstyvesnė. Mirusiojo orientacija būdinga daugumai I tūkst. vidurio Rytų Lietuvos laidojimo paminklų (V arba ŠV), tačiau artima ir krikščioniškajai V orientacijai. Kape rasti dirbiniai verčia suabejoti, ar jis datuotinas pilkapių supylimo laikotarpiu. Radinių kompleksas tipiškas Lietuvos viduramžių senkapiams.

Įkapės kape gulėjo anatomicine tvarka: prie dešiniojo mirusiojo šono gulėjo peilis, ties juosmeniu – geležinė diržo sagtis, kiek žemiau – dvi geležinės grandys, ylos fragmentas, skiltuvas ir titnagas (22 pav.). Matyt, mirusysis palaidotas su kasdien naudojamais ir nešiojamais daiktais, be papildomų įkapių.

Viduramžių kapų įkastų į pilkapi, nemažai randama Žemaitijos, Šiaurės bei Šiaurės Rytų Lietuvos pilkapynuose: Visdergiuose–Papelkiuose (Šiaulių r.) (Dowgird, 1888, p. 8), Muoriškiuose (Biržų r.) (Markelevičius, Morauskienė, 1977, p. 93), Pajuostyje (Panevėžio r.) (Michelbertas, 2004, p. 127–152), Paragaudyje (Šilalės r.) (Michelbertas, 1997, p. 62) ir kitur. Pilkapių su vėlyvais (XIII–XIX a.) kapais žinoma Latvijoje (Šnore, 1993, p. 72–75), Baltarusijoje (Дучыц, 1997). Panašių laidojimo ankstesniuose pilkapiuose atvejų nemažai ir kitur Europoje (Van De Noort, 1993, p. 67). Tokie kapai siejami su socialinio elito siekiu susitapatinti su protėviais, idealizuotomis praeities tautomis ar didvyriais (Parker Pearson, 1993, p. 214; Holtorf, 1998, p. 28–30; Williams, 1998, p. 103; Whitley, 2002). Lietuvos viduramžių kontekste šis reiškinys gali turėti kur kas praktiškesnių priežasčių. Viduramžiais ir naujaisiais laikais kartais laidota ne kapinėse, siekiant išvengti mokesčių Bažnyčiai už liturgines paslaugas*. Kita vertus, tai, kad laidojimui buvo pasirenkamas būtent pilkapis, rodo tam tikrą kolektyvinėje atmin-

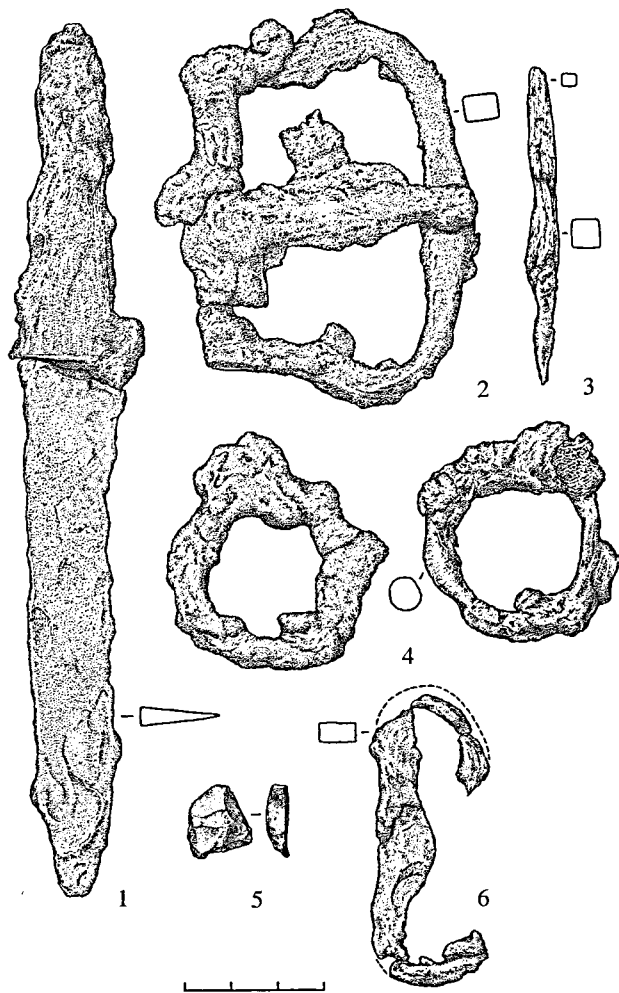

21 pav. Pilkapio 4 griautinis kapas 2 (fotografuota iš PR pusės). Z. Baubonio nuotr.

Fig. 21. Barrow 4, inhumation grave 2 (photographed from SE).

tyje išlikusį šios vietos sakralumo supratimą. Rytų Lietuvoje toks kapas yra retas atvejis. Aiškiai kurį laiką egzistavęs paprotys mirusiuosius laidooti ankstesniuose pilkapiuose ar šalia jų užfiksuotas tik Riklikų (Anykščių r.) pilkapyne. Jame iširta keliasdešimt XVI–XVIII a. kapų (Tautavičius, 1970, p. 59–60). Dar keliuose pilkapynuose rasta pavienių viduramžių ar naujųjų laikų kapų. Kurganų (Trakų r.) pilkapyje 4 buvo griautinis kapas. Jokių dirbinių, išskyrus dvi kaltines vinis (karsto liekanas), jame nerasta (Tautavičius, 1951š, p. 11). Greičiausiai vėlyvi, tačiau tiksliau nedatuoti griautiniai kapai be įkapių buvo Didžiulių (Šalčininkų r.)

* Žodinė dr. E. Svetiko informacija.

22 pav. Pilkapio 4 griautinio kapo 2 įkapės: 1 – peilis, 2 – sagtis, 3 – yla, 4 – grandys, 5 – titnagas, 6 – skiltuvas.

I. Maciukaitės pieš.

Fig. 22. Burial items of inhumation grave 2 of barrow 4: 1 – knife, 2 – buckle, 3 – awl, 4 – chain rings, 5 – flint, 6 – firesteel.

pilkapyje 11 (Tautavičius, 1952š, p. 13), Kretuonių pilkapyje 1(55) (Semėnas, 1996), Maisiejūnų (Kaišiadorių r.) pilkapyje 5(41) (Butėnienė, 1971š, p. 11–12).

Visos kape buvusios įkapės – geležinės, labai korodavusios ir sunykusios. Peilis (22:1 pav.) sulūžęs į dvi dalis. Įrankio būta 19 cm ilgio, įtvieriamąjo, tiesia nugarėle. Prie įtvaros išlikęs medinio kotelio fragmentas. Panašių įtvieriamųjų peilių rasta daugelyje Lietuvos viduramžių senkapių. Jų forma mažai kito nuo geležies amžiaus. Viršutinė šių

dirbinių chronologinė riba yra XVI a. pirmasis ketvirtis (Svetikas, 2003, p. 112). Nors peilis yra universalus ir visuotinai naudojamas įrankis, manoma, kad kape jis turėjo ir tam tikrą simbolinės socialinio statuso išraiškos funkciją. Nešiotis peilį buvo laisvo žmogaus teisė, šį statusą stengtasi pabrėžti ir per laidojimo apeigas (Borkovský, 1956, p. 364–366).

Kape rasta yla (22:3 pav.) taip pat sulūžusi. Jos išlikusi tik 7,5 cm ilgio dalis su medinio kotelio liekanomis. Pati ylos forma taip pat nėra informatyvi chronologiniu aspektu. Tai nėra dažna senkapių įkapė. Viduramžiais ylos dažniau dėtos į vyrų kapus (Kuncienė, 1979, p. 84). Šiuo laikotarpiu jos greičiausiai jau nebeturėjo simbolinės reikšmės pabrėžiant mirusiojo lytį ir nedėtos į kapą specialiai, bet pakliūdavo kaip kasdien nešiojamas aksesuaras.

Skiltuvai yra tipinė XIV–XV a. vyrų kapų įkapė, nors jų randama ir ankstyvesniuose Lietuvos kapinyuose. Dažnai kartu su jais būna įdėtas titnago gabalėlis. Pilkapio 4 kape 2 buvęs skiltuvas (22:6 pav.) yra būdingos šiam laikotarpiui formos. Jis pagamintas iš keturkampio skerspjūvio (0,7x0,4 cm skersmens), ties viduriu išploto strypelio, kurio galai užlenkti ir greičiausiai buvo susukti. Šalia skiltuvo gulėjo nedidelis (1,4x1,4x0,5 cm) titnagas (22:5 pav.). Tokie skiltuvai naudoti iki XVI a. pirmojo ketvirčio, galbūt ir kiek ilgiau (Svetikas, 2003, p. 116).

Vienintelės kape buvusios aprangos detalės yra sagtis (22:2 pav.) ir dvi grandys (22:4 pav.). Sagsis yra būdingos profiliuotos formos, 9x5,5 cm dydžio. Abi grandys apskritos, 4 cm skersmens. Rūdyse įsispaudusios audinio liekanos. Analogiškos sagsys dažnos XIV a.–XVI a. vidurio vyrų kapuose. Jos veikiausiai naudotos perpetei užsegti (Svetikas, 1998, p. 393–395). Sprendžiant pagal padėtį (gulėjo įstrižai ties mirusiojo juosmeniu), tokia buvo ir pilkapio 4 kapo 2 sagsies paskirtis. Grandys galėjo būti juostos ar diržo dalis, prie jų tvirtintos peilio makštys, kapšelis ar kiti reikmenys. Pagal išvardytas įkapes griautinis kapas greičiausiai datuotinas XIV a. pabaiga – XV a.

PILKAPYNO CHRONOLOGIJA IR INTERPRETACIJOS

Apie pilkapyno chronologiją, ji palikusią bendruomenę daryti išsamesnes išvadas, ištyrus vos penkis sampilus, neįmanoma. Sudėtinga tiksliau datuoti ir iširtuosius pilkapius. Bet kokius apibendrinimus gerokai ap sunkina ir ta aplinkybė, kad tyrinėti stipriai nukentėję pilkapiai. Sampilų konstrukcija būdinga I tūkst. viduriui, nors šis kriterijus gali suteikti tikrai labai apytikslės informacijos paminklui datuoti. Ko gero, ankstyviausiu reikėtų laikyti pilkapį 3. Jame buvęs degintinis kapas pagal antsmilkinį turėtų būti datuojamas V a., greičiausiai pirmąją jo pusę ar viduriu. Nors antsmilkiniai būdingi daugiau ankstesniam laikotarpiui, sąlyginį degintinio kapo vėlyvumą liudija pats jo pobūdis. Likusieji pilkapiai turėtų priklausyti V a. antrajai pusei – VI a., nors negalima atmesti ir galimybės juos datuoti dar kiek vėlyvesniu laikotarpiu. Kita vertus, tarp šių pilkapių, išsidėsčiusių kompaktiškoje grupėje, neturėtų būti didelio chronologinio atotrūkio.

Ištirti sampilai nereprezentuoja viso paminklo. Sprendžiant pagal išsidėstymą ir išorinius požymius, PV dalis yra ankstyviausia. ŠR pusėje pilkapiai turėtų būti vėlyvesni, galbūt viduriniojo geležies amžiaus antrosios pusės ar vėlyvojo geležies amžiaus. Apibendrinant galima pasakyti, kad paminklas yra tipiškas Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai. Jis paliktas laikotarpiu, kuomet jau buvo įsivyravęs mirusiųjų deginimo paprotys ir nusistovėję tipiniai šio laikotarpio vyrų ir moterų įkapių kompleksai. Tam tikras sąsajas su ankstesniu etapu rodo tikrai minėtasis antsmilkinis. Jis greičiausiai į kapą pakliuvo šiek tiek vėliau nei kiti analogiški dirbiniai Rytų Lietuvoje.

Labiausiai išskiriantis Vigodkos–Dūkšto II pilkapyną iš kitų šios kategorijos paminklų radinys yra pilkapyje 4 aptiktas vėlyvas griautinis kapas. Jis, žinoma, nesuteikia jokių duomenų I tūkst. laidose, tačiau yra gana įdomus šaltinis tyrinėjant Lietuvos viduramžių laidojimo papročius bei to meto žmonių santykių su praeitimi.

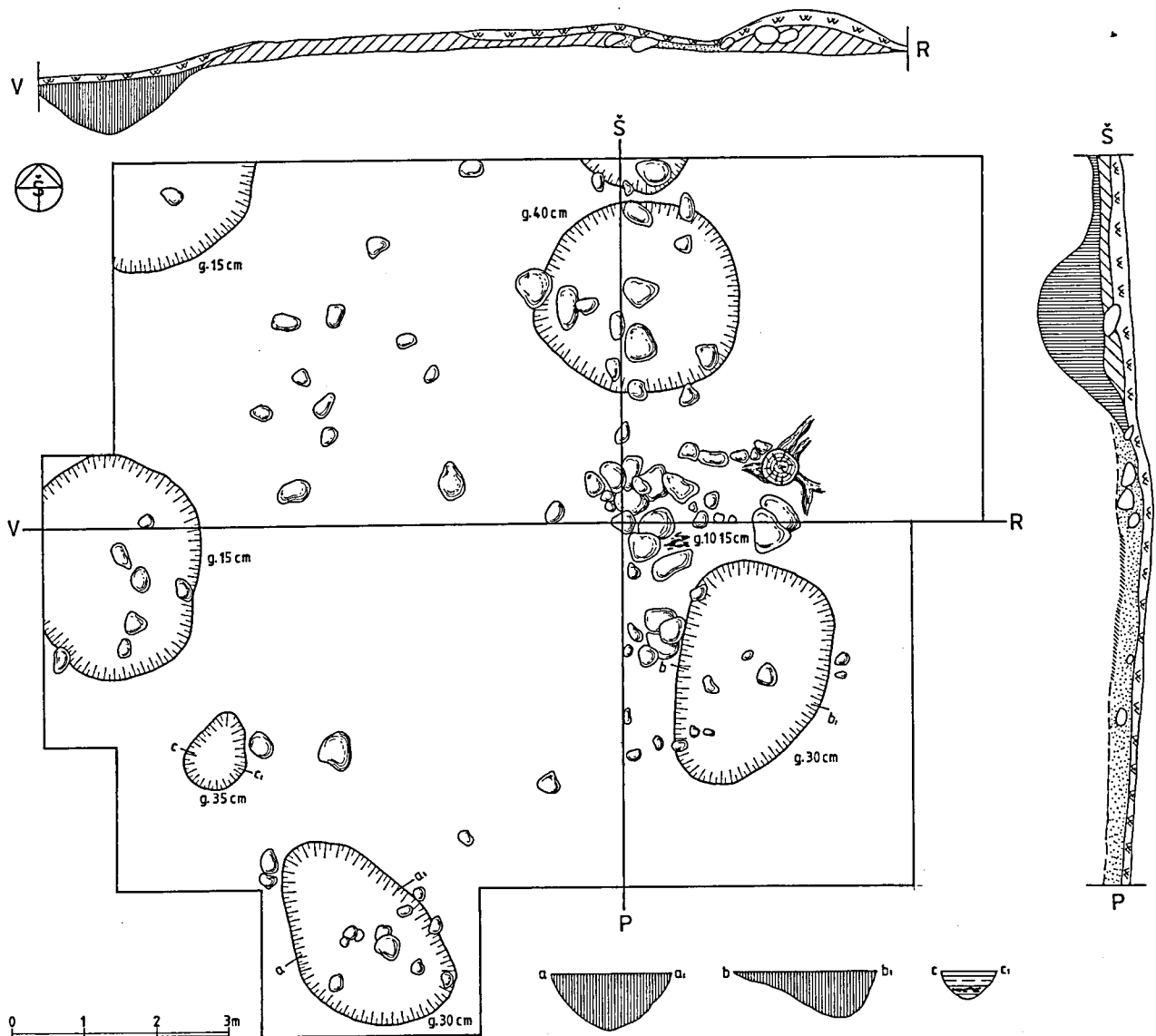
PILKAPIŲ IR KAPŲ APRAŠYMAS

Pilkapis 1 (23 pav.) buvo pilkapyno PV dalyje, ant kvartalinės linijos arimo. Sampilas sunaikintas, jo vietoje matyti tik nežymus iki 0,2 m aukščio pakilimas (3 pav.). Pirminių pilkapio matmenų iki tyrinėjimų nustatyti neįmanoma. Žemės paviršiuje matyti keli akmenys.

Velėnos ir suarto sluoksnio storis – 0,2–0,4 m. Pilkapio sampilas visiškai suardytas. Ryškesnio supiltinio smėlio ar pagrindo sluoksnio beveik neišlikę. Tikrai R pusėje tarp akmenų užfiksuotas išlikęs plonas (iki 0,28 m storio) sampilo smėlio sluoksnelis su smulkiomis degėsių kruopelėmis ir nežymus degėsingo pagrindo fragmentas. Likusioje ploto dalyje iškart po suartu sluoksniu pasiektas žemio smėlis.

Įžemyje, 0,15–0,4 m gylyje, išryškėjo keturių pilkapių juosusių 3,2x2,1, 2,8x2,6, 3,15x2,2 ir 3,15x1,9 m dydžio duobių kontūrai. Duobės ovalios arba artimos apskritimui formos, išsidėsčiusios gana tolygiais atstumais (2,5–5,2 m viena nuo kitos) sampilo RPR, ŠR, V ir PPV pusėse. Jos – 0,85–1,2 m gylio, užpildytos tamsia žeme su nežymia degėsių priemaiša. Duobės juosia 6,6–7,1 m dydžio plotą. Taigi toks turėjo būti ir sampilo pirminis skersmuo. Tarp V ir PPV duobių užfiksuota 1,2x0,8 m dydžio ir 0,35 cm gylio ovali duobutė, užpildyta pilku smėliu su stambių degėsių gabaliukais. Jos santykis su pilkapio konstrukcija lieka neaiškus. Visai prie pat ŠR duobės buvo pilkapio 2 P duobė, o apie 2,5 m į Š nuo V duobės atidengtas pilkapio 3 PPR duobės pakraštys.

Pilkapis buvęs apjuostas akmenų vainiku (9 pav.). Akmenys – 50x46x35, 30x27x18 cm ir t.t. dydžio. Jie užfiksuoti jau žemės paviršiuje, suartame sluoksnyje. Ryškesnė akmenų koncentracija buvo sampilo R pusėje, kiek mažiau jų kitose pusėse, tarp arba virš duobių, jų užpilde (duobių dugne ar ties užpildo viduriu), ties sampilo viduriu. Didžioji akmenų dalis greičiausiai yra išjudinti iš pirminės vietos. Tik pilkapio R pusėje kai kurie

23 pav. Pilkapio 1 planas. R. Abramauskienės, V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 23. Plan of barrow 1.

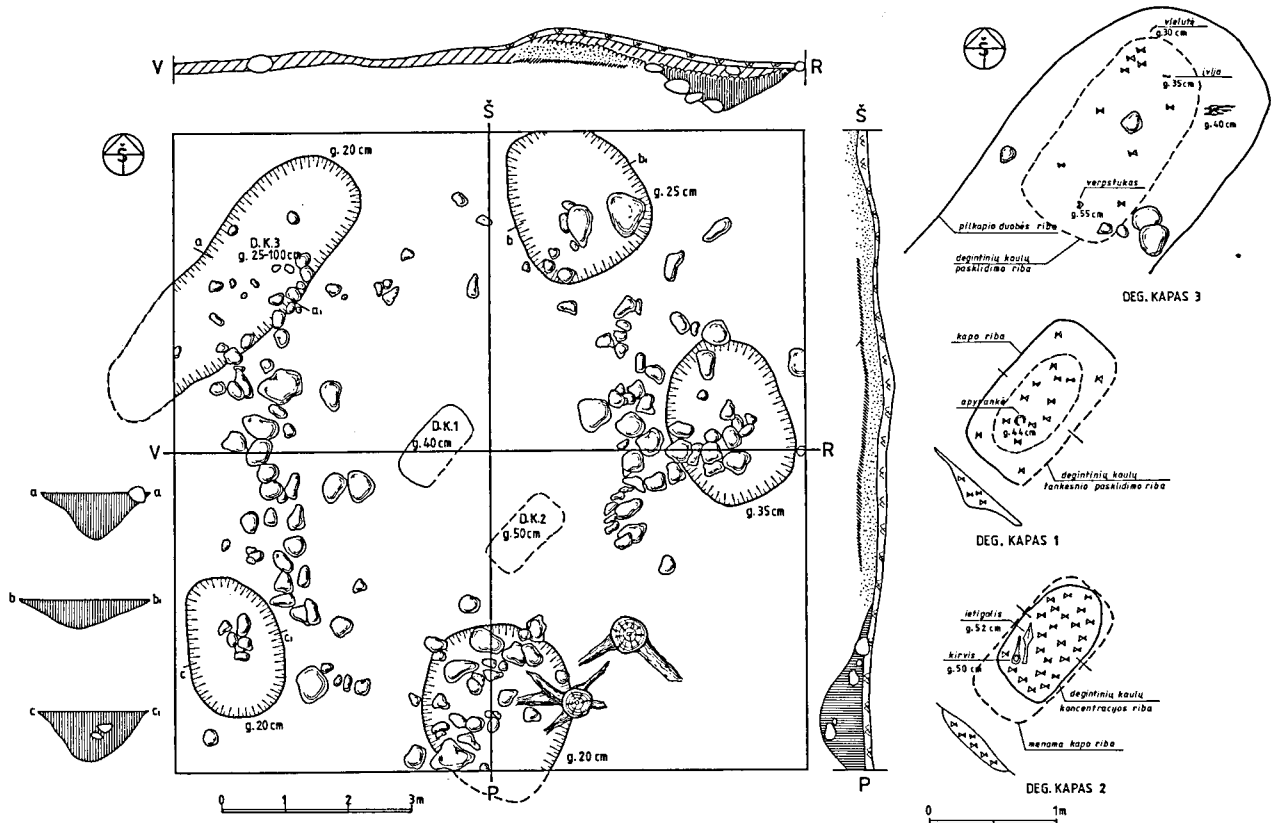
galbūt guli pirminėje padėtyje sampilo smėlio sluoksnyje. Pirminės vainiko konstrukcijos nustatyti neįmanoma, tačiau, sprendžiant pagal akmenų skaičių, ji veikiausiai nebuvo ištinė ar kelių aukštų.

Nei kapų, nei pavienių radinių ar kaulų pilkapyje neaptikta. Kapai galėjo būti visiškai sunaikinti.

Pilkapis 2 (24 pav.) buvo į ŠV nuo pilkapiro 1, visai šalia jo. Sampilas stipriai apardytas kvartali-

nės linijos arimo – jo V pusė nuarta (4 pav.). Išlikusi dalis – apie 0,3 m aukščio. Arimo paviršiuje kyšo keli akmenys. Duobių pėdsakų nematyti.

Velėnos ir suarto sluoksnio storis – 0,1–0,3 m. Sampilo smėlio sluoksnis užfiksuotas tik pilkapiro R pusėje, likusioje dalyje jis nuartas. Jis išlikęs iki 0,27 m storio. Pilkapio pagrindas (0,1–0,15 m storio pilkas peleningas sluoksnis) taip pat išlikęs tik R pusėje. Kvartalinės linijos arime,

24 pav. Pilkapio 2 planas. R. Abramauskienės, V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 24. Plan of barrow 2.

maišytame sluoksnyje, rasta pavienių degintinių kauliukų ir smulki keramikos šukė (20 pav.).

Pilkapis buvo apjuostas penkiomis duobėmis, kurių kontūrai išryškėjo įžemyje, 0,2–0,35 m gylėje (10 pav.). Keturi jos ovalios ar apskritos, 2,4x2, 2,6x1,9, 2,7x2,3 ir 2,1x1,5 m dydžio, išsidėsčiusios ŠŠR, R, P ir PV pusėse (panašiai kaip ir pilkapyje 1). Penktoji duobė ŠV pusėje pailga, apie 5,2 m ilgio ir 1,7 m pločio (visa ji ištirta tik kasinėjant pilkapį 3). Duobės – iki 0,5–0,8 m gylio, užpildytos tamsia peleninga žeme (ŠV duobėje buvo stambesnių apanglėjusios medienos gabalų). Tarpai tarp jų – 1,7–3,5 m. Duobės juosia 5,9–6,9 m dydžio plotą. P duobės kraštas yra prie pat pilkapio 1 ŠR duobės, o ŠV duobė gali būti bendra pilkapiams 2 ir 3.

Sampilo pakraščiu žemės paviršiuje, suartame

sluoksnyje, užfiksuota nemažai 68x60x46, 45x24x22 ir t.t. cm dydžio akmenų. Dalis jų išjudinti iš pirminės vietos. Geriausiai konstrukcija išlikusi pilkapio R pusėje. Akmenys guli 1,2–2 m pločio ruožu, daugiausia vidinėje duobių pusėje. Jų yra ir virš duobių bei įvairiose jų užpildo vietose (11 pav.). Atrodo, kad pilkapis buvo apjuostas ištisiniu arba su nedideliais tarpeliais vainiku. Greičiausiai akmenys krauti būsimo sampilo vietoje, o vainiko išorėje iškastos duobės. Vėliau dalis akmenų nuslinko į jas.

Pilkapyje aptikti trys degintiniai kapai.

Degintinis kapas 1 buvo pilkapio centre, duobutėje po pagrindu. Jos kontūras užfiksuotas 0,4 m gylėje nuo žemės paviršiaus. Duobutė stačiakampio užapvalintais kampais formos, 1,3x0,7 m dydžio ir 0,15 m gylio, orientuota ŠR–PV kryptimi.

Švarūs, be degėsių kauliukai paskleisti visame jos užpilde, tačiau daugiau jų – paviršiuje, 0,95x0,45 m dydžio plote. Osteologinės analizės duomenimis, kape palaidotas 12–20 m. paauglys. Tarp kauliukų netoli duobutės vidurio rasta sulūžusi, apdegusi(?) žalvarinė juostinė apyrankė (18 pav.).

Degintinis kapas 2 buvo arčiau pilkapiro PR pakraščio, ant pagrindo (12 pav.). Jis užfiksuotas 0,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Kauliukai paskleisti 1x0,6 m dydžio plote, orientuotame taip pat ŠR–PV kryptimi. Kauliukai švarūs, tarp jų buvo vos keli smulkūs angliukai. Osteologinės analizės duomenimis, kaulai per 40 m. vyro. Ploto V kampe sudėtos apdegusios įkapės: pentinis siaurraašmenis kirvis ir įmovinys ietigalis rombo formos plunksna (15 pav.).

Degintinis kapas 3 buvo pilkapiro ŠV duobėje. Kauliukai ir degėšiai susimaišę su žeme 1,7x0,9 m plote per visą duobės gylį, jos kontūrų ribose. Kapas greičiausiai buvo įrengtas negiliai sampilo pakraštyje ir nuslinko ar buvo nustumdytas į duobę. Osteologinės analizės duomenimis, kaulai – 25–35 m. moters. Įvairiose ploto vietose ir gyliuose rasta žalvarinė vielutė ir įvija bei molinio dvigubo nupjauto kūgio formos verpstuko fragmentas (14 pav.). Metalinės įkapės apdegusios(?).

Pilkapis 3 (25 pav.) buvo į ŠŠV nuo pilkapiro 1 ir į V nuo pilkapiro 2, visai šalia jų. Sampilas – apie 7 m skersmens ir apie 0,7 m aukščio. Jo R kraštas apardytas kvartalinės linijos arimo, o centre anksčiau iškasta apie 2,5x2 m dydžio duobė. Iki tyrinėjimų matyti pilkapį juosiančios duobės.

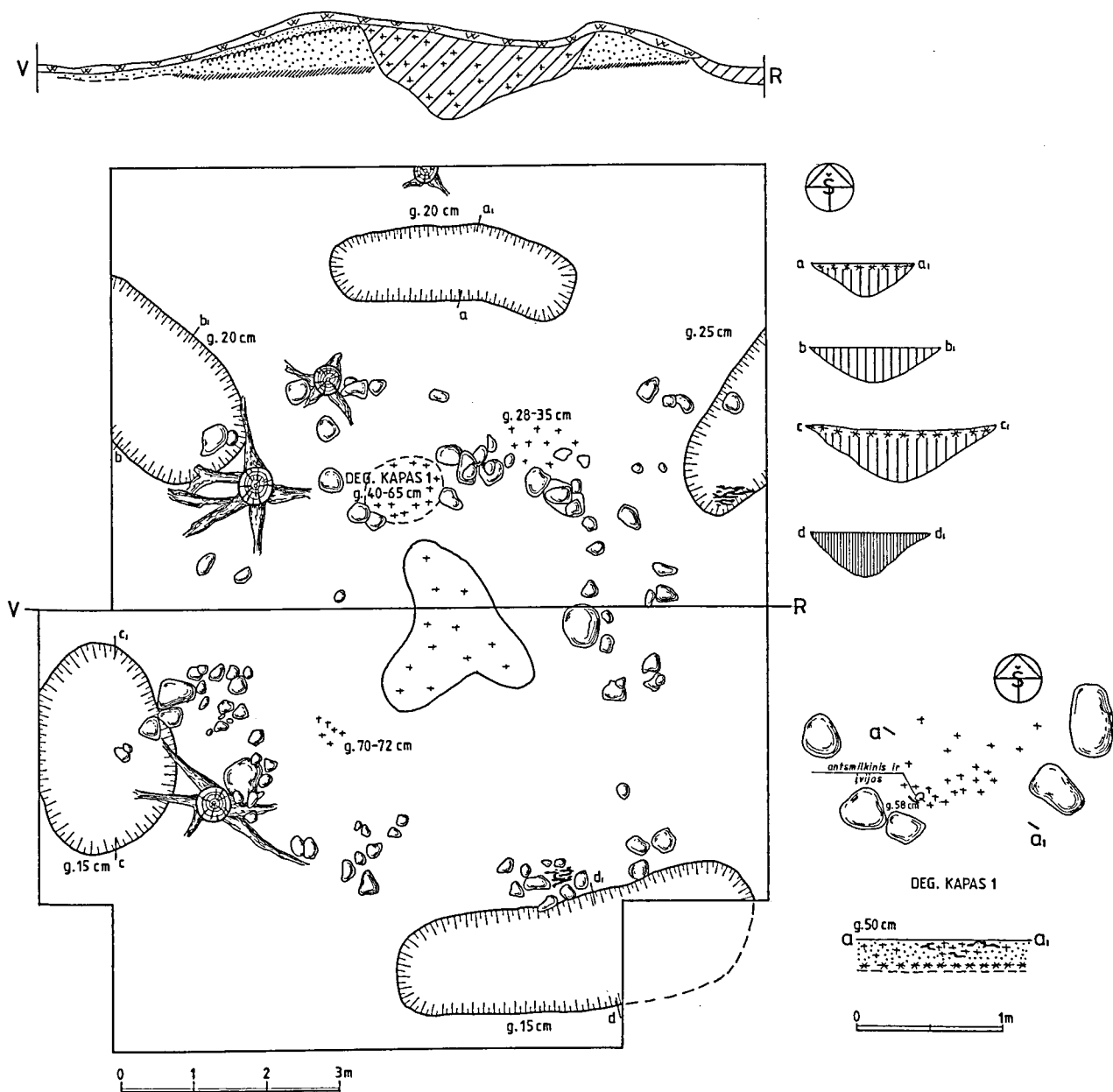
Velėna – 0,08–0,15 m storio. Po ja sampilo R pakraštyje – iki 0,25 m storio suartos žemės sluoksnis. Išlikęs sampilo smėlio su smulkiais degėšiais sluoksnis – iki 0,68 m storio. Giliau – plonas (0,03–0,08 m storio) tamsiai pilkas peleningas pilkapiro pagrindas. Pilkapiro centrinėje dalyje buvusi duobė iškasta per visus sluoksnius iki įžemio. Taigi nemaža sampilo dalis sunaikinta. Šios duobės užpilde rasta pavienių degintinių kauliukų ir degėsių.

Įžemyje, 0,15–0,25 m gylyje, išryškėjo pilkapį supusių duobių kontūrai. Š, PPR ir VPV pusėse yra trys ovalios ar pailgos 3,4x1,05, 5,05x1,6 ir 2,95x1,9 m dydžio duobės. ŠR pusėje prie pat pilkapiro krašto buvo pilkapiro 2 ŠR duobės (joje aptiktas degintinis kapas) galas, o ŠV pusėje – kito gretimo sampilo duobė. Abi šios duobės pailgos, orientuotos sampilo apskritimo spindulio kryptimi. Greičiausiai jos kastos pilant gretimus pilkapius, o galbūt yra bendros jiems ir pilkapiui 3. Duobės – 0,45–0,6 m gylio, užpildytos šviesesniu ar tamsesniu pilku degėsinu smėliu. Jos juosia 7,1–8,5 m dydžio plotą.

Sampilas buvo apjuostas akmenų vainiku. Nors jis ir apardytas, tačiau nemažai akmenų guli pirmineje padėtyje. Jie – 65x43x35, 40x33x28 cm ir t.t. dydžio. Akmenys guli 0,7–1,8 m pločio ruožu, daugiausia vidinėje duobių pusėje bei tarp jų. Jie sukrauti gana netvarkingai, tik keliose vietose vienas ant kito. Vos keletas akmenų yra virš duobių ar jų užpilde. Kaip ir pilkapyje 2, ištisinis arba su nedideliais tarpeliais vainikas greičiausiai krautas būsimo sampilo vietoje, o vėliau jo išorėje kastos duobės.

Degintinis kapas 1 buvo tarp pilkapiro centro ir Š duobės, šalia vainiko akmenų. Duobutės kontūrų neišryškėjo. Atrodo, jis buvo įkastas į anksčiau supiltą sampilą. Kauliukai paskleisti apie 0,5 m skersmens plote ir sumaišyti su sampilo smėliu bei degėšiais. Osteologinės analizės duomenimis, kaulai – 4–6 m. vaiko. Tarp jų gulėjo apdegusios(?) žalvarinės įkapės: antsmilkinis ir trys įvijos (17 pav.). Netoliese buvo aptiktas dar nedidelis kiekis greičiausiai iš pirminės vietos išjudintų degintinių iki 10 m. vaiko ir per 25 m. nenustatytos lyties asmens kauliukų. Tikėtina, kad jie iš to paties kapo. Taigi kape veikiausiai buvo palaidoti du asmenys.

Pilkapyje būta dar bent vieno degintinio kapo, tačiau jis visiškai suardytas ir greičiausiai apiplėštas iškasus duobę centre. Atsitiktinai rasti degintiniai kauliukai greičiausiai buvo vieno asmens – per 20 m. moters.

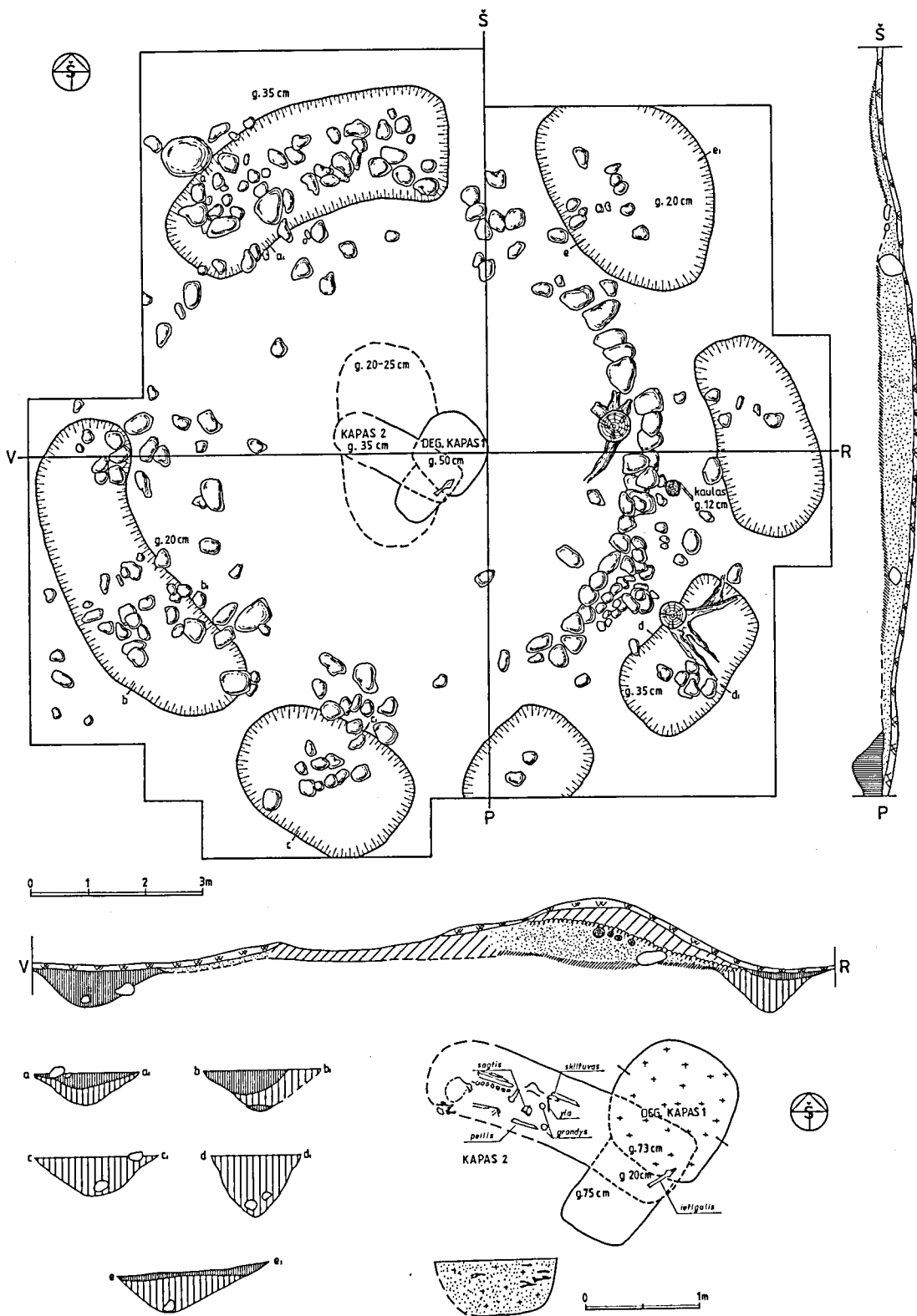
25 pav. Pilkapio 3 planas. R. Abramauskienės, V. Kliugaitės brėž.

Fig. 25. Plan of barrow 3.

Pilkapis 4 (26 pav.) buvo į ŠŠV nuo pilkapio 5. Jo skersmuo – 9–10 m, aukštis – iki 1,2 m. Sampilo V pusė nuardyta ariant kvartalinę liniją (5 pav.). Papėdėje matyti duobių žymės.

Po 0,1–0,15 m storio velėna ir užstumdytu smėliu V pusėje atidengtas sampilo smėlio sluoksnis.

Jis išlikęs iki 0,7 m storio. Pilkas peleningas pilkapio pagrindas – 0,8–0,13 m storio. Centrinėje ir R dalyje pilkapis beveik visur suardytas iki pat žemio. Kai kur suartose vietose rasta pavienių degtinių kauliukų. Tikėtina, kad jie čia pakliuvę iš kapo 1. Osteologinės analizės duomenimis, kaulai –

26 pav. Pilkapio 4 planas. R. Abramauskienės, V. Kliugaitės brėž.
 Fig. 26. Plan of barrow 4.

20–40 m. nenustatytos lyties asmens. ŠR pakraštyje, 0,35 m gylyje, duobės užpilde, šalia akmens aptikta per 20 kompaktiškai gulėjusių lipdyto puodo šukių (19 pav.).

[žemyje, 0,2–0,35 m gylyje, išryškėjo septynių pilkapį juosusių duobių kontūrai. Duobės – ovalios ar pailgos, 2,8–5,6 m ilgio ir 1,8–2,8 m pločio, išsidėsčiusios gana taisyklingu apskritimu. Tarpai tarp jų – 0,5–3,1 m. Duobės – 0,55–1,1 m gylio, užpildytos tamsesniu ar šviesesniu degėsinu smėliu (7 pav.). Jos juosia 9,1–10,3 m dydžio plotą.

Pilkapį juosęs akmenų vainikas gerai išlikęs R pusėje, tuo tarpu V pusėje – gerokai apardytas. Jis krautas iš 70x60x50, 40x35x31 cm ir t.t. dydžio akmenų. Sprendžiant pagal gerai išlikusią dalį, tai būta tvarkingos ištisinės konstrukcijos. Stambesnieji akmenys priderinti vienas prie kito, smulkesnieji guli padričiau, iki 2–2,4 m pločio ruožu. Keliose vietose akmenys guli vienas ant kito, tačiau iš esmės konstrukcijos būta vieno aukšto. Kaip ir kituose pilkapiuose, dauguma akmenų guli virš pagrindo, sampilo smėlyje, vidinėje duobių pusėje. Nemažai jų yra ir virš duobių bei įvairiose jų užpildo vietose (daugiausia – suardytoje sampilo pusėje). Vainikas greičiausiai krautas prieš supilant pilkapį, o vėliau išorinėje jo pusėje kastos duobės. Galbūt supilto sampilo pakraščiai buvo dar apkrauti akmenimis. Vėliau nemažai jų nuriedėjo ar buvo nustumdyti į duobes.

Pilkapyje aptikti du kapai.

Degintinis kapas 1 buvo pilkapio centre, duobėje po pagrindu. Degintinių kaulų, išsklaidytų 3,5x2 m plote perartame sampilo smėlyje, buvo randama jau 0,2–0,25 m gylyje, tačiau duobės kontūras išryškėjo tik pasiekus žemio smėlį. Pirminė kapo duobės forma lieka neaiški, nes kapas apardytas griautinio kapo 2 duobės bei vėlesnio perkasimo ir greičiausiai apiplėštas. Jo išlikusi tik 0,8x0,7 m dydžio dalis. Atrodo, duobės būta ovalios ar stačiakampio užapvalintais kampais formos, orientuotos ŠR–PV kryptimi. Jos gylis – 0,1 m. Tarp degintinių kaulų buvo degėsių. Osteologinės

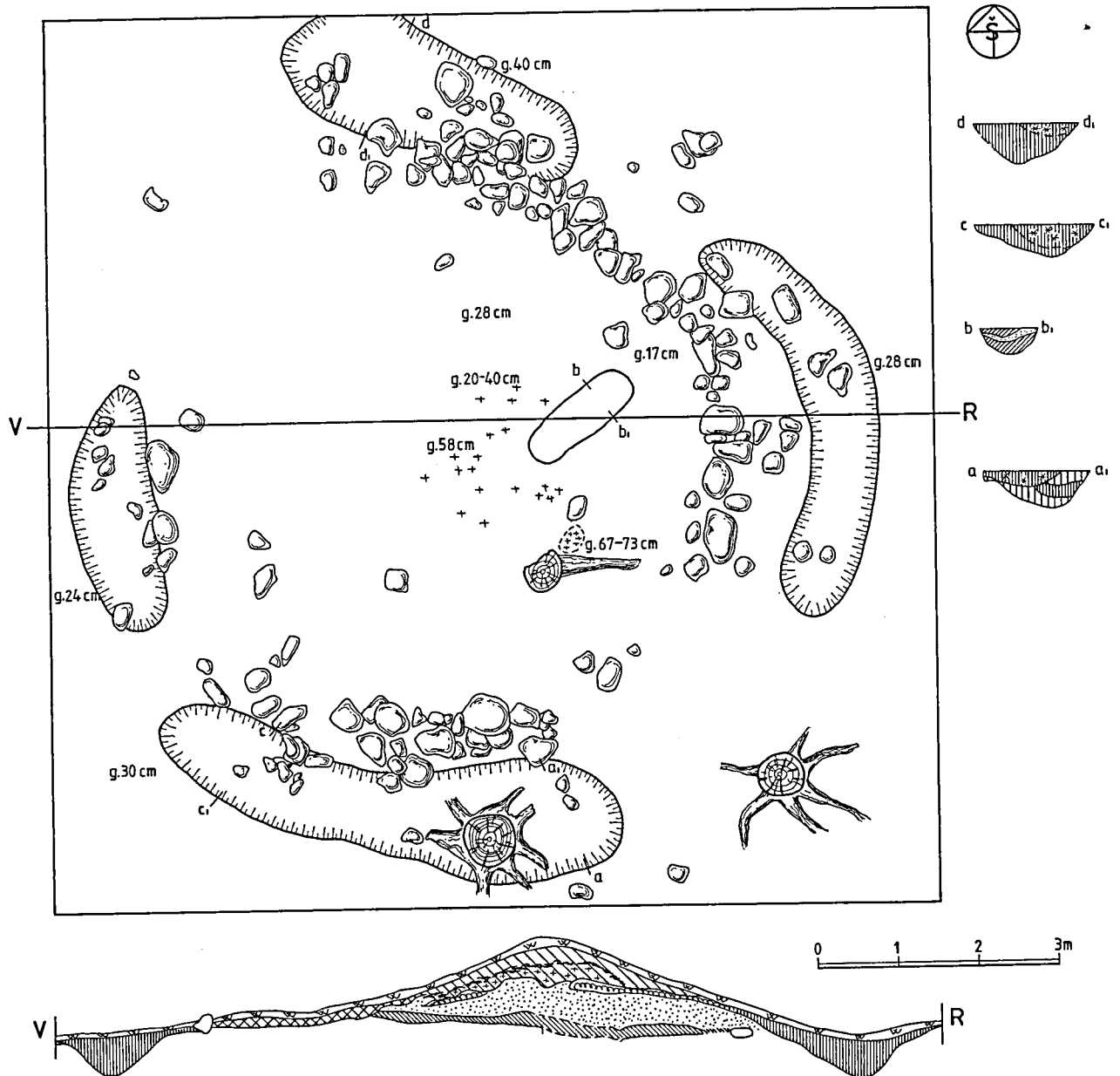
analizės duomenimis, kape palaidotas suaugęs (per 20 m.) nenustatytos lyties asmuo. Vienintelė įkapė – apdegęs rombo formos ietigalis (16 pav.) – rasta dar paviršiniame perartame sluoksnyje. Jis išjudintas iš pirminės padėties. Lieka neaišku, ar kape būta daugiau įkapių.

Griautinis kapas 2 taip pat buvo pilkapio centre, įkastas į anksčiau supiltą sampilą. Kapo duobė, kurios kontūras išryškėjo 0,35 m gylyje nuo žemės paviršiaus, buvo stačiakampio užapvalintais kampais formos, orientuota ŠV–PR kryptimi. Jos PR dalis kirto degintinio kapo 1 duobės kraštą. Vėliau ji apardyta perkasimo. Tikslūs duobės matmenys neaiškūs. Ji greičiausiai buvo apie 2,3 m ilgio bei 0,65 m pločio ir siekė iki 0,4 m giliau pilkapio pagrindo. Griaučiai blogai išlikę, dalis kaulų buvo išjudinti iš pirminės padėties (21 pav.). Mirusysis paguldytas galva į VŠV, kiek pasuktas ant dešiniojo šono, rankos sulenktos per alkūnes. Šalia kaukolės buvo stambių degėsių. Osteologinės analizės duomenimis, kaulai – 35–40 m. vyro. Prie dešiniojo jo šono gulėjo peilis, ties dubens kaulais – geležinė diržo sagtis, kiek žemiau – dvi geležinės grandys, ylos fragmentas, skiltuvas ir tignagas (22 pav.). Kapas į pilkapį įkastas viduramžiais.

Suardytame sluoksnyje griautinio kapo duobės vietoje aptikta ir degintinių iki 5 m. vaiko kaulų. Tikėtina, kad jie taip pat yra iš perkasto kapo 1.

Pilkapis 5 (27 pav.) buvo tarp pilkapių 2 ir 4. Išlikusi jo dalis yra iki 5 m skersmens ir apie 0,7 m aukščio (6 pav.). Sampilo V pusė nuarta. Suartame sluoksnyje bei sveikojoje R pusėje matyti keli vainiko akmenys. Papėdėje ryškios duobių žymės.

Velėna – 0,08–0,1 m storio. Sveikesnėje sampilo R pusėje po velėna užfiksuotas iki 0,4–0,5 m storio purios sustumdytos žemės sluoksnis (28 pav.). Nesuardyto sampilo smėlio su smulkiais degėsiiais sluoksnis R pusėje išlikęs iki 0,42 m storio, o V pusėje jis nustumdytas. Giliau – nestoras (0,07–0,13 m storio) pilkas peleningas pilkapio

27 pav. Pilkapio 5 planas. R. Abramauskienės, V. Kliaugaitės brėž.
Fig. 27. Plan of barrow 5.

pagrindas, kuris taip pat išlikęs tik R pusėje. Suslumdytos žemės sluoksnyje aptikti du neapdegusios ylos fragmentai (13:1 pav.) ir degintinių kauliukų su smulkiais degėsiais. Osteologinės analizės duomenimis, kaulai mažiausiai dviejų asmenų: per 40 m. moters ir per 30 m. vyro. Dar šiek

tiek švarių, be degusių, degintinių kauliukų ir apdegusių(?) žalvarinės storagalės apyrankės dalis (13:2 pav.) rasta ant pagrindo pilkapiro centre. Kaulai – nenustatyto amžiaus vyro(?).

Įžemyje, 0,24–0,4 m gylyje, išryškėjo penkių sampilą juosusių duobių kontūrai (8 pav.). Jos pail-

28 pav. Pilkapio 5 Š pusė tyrinėjimų pradžioje (fotografuota iš ŠV pusės).
Z. Baubonis nuotr.

Fig. 28. N side of barrow 5 at the beginning of excavations (photographed from NW).

gos, 3x1,1, 3,2x1,6, 4,8x0,9 ir 5,9x1,55 m dydžio, išsidėsčiusios V, Š, R ir P pilkapio pusėse ne visai taisyklingu apskritimu. Tarpai tarp duobių – 1,1–4,1 m. Jos – 0,5–0,95 m gylio, užpildytos pilku peleningu smėliu. Duobės juosia 7,1–8,6 m dydžio plotą.

Pilkapis buvo apsuptas akmenų vainiku, kuris geriau išlikęs ŠR ir P pusėse. Akmenys – 76x42x38, 32x20x14 cm ir t.t. dydžio. Jie krauti kompaktiškai, tarpai tarp stambesniųjų užpildyti smulkesniais. Suardytoje V pusėje akmenų išlikę mažiau, jie išjudinti iš pirminės padėties ir guli iki 2,2 m pločio ruožu. Lieka neaišku, ar vainiko būta ištisinio, ar su keliais tarpeliais. Dauguma akmenų guli virš pagrindo sampilo smėlyje, vidinėje duobių pusėje ir tarp jų, kai kurie – duobių užpilde. Kaip ir kituose pilkapiuose, vainikas veikiausiai krautas prieš supilant pilkapį, o vėliau jo išorėje kas-tos duobės.

Degintinis kapas 1(?) buvo apie 1 m į PR nuo pilkapio centro. Šioje vietoje 0,67 m gilyje nuo žemės paviršiaus, sampilo smėlio sluoksnio apačioje, buvo 0,35x0,22 m dydžio ir iki 0,36 m storio šva-

rių, be degėsių, degintinių kauliukų koncentracija. Osteologinės analizės duomenimis, jie 25–40 m. vyro. Įkapių tarp kaulų neaptikta.

Pilkapyje greičiausiai būta dar bent vieno degintinio kapo, kurio liekanos aptiktos sustumdytoje žemėje.

Simbolinis kapas(?) buvo sampilo ŠR pusėje. Įžemyje išryškėjo stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės, orientuotos ŠR–PV kryptimi, kontūras. Duobė – 1,45x0,52 m dydžio ir apie 0,3 m gylio, užpildyta pilku degėsinu smėliu (tokiu pačiu, kaip pilkapio pagrindas). Forma ji primena kapo duobę, tačiau nei kaulų, nei radinių joje neaptikta. Nors tikroji duobės paskirtis ir ryšys su pilka-

pio konstrukcija nėra aiškūs, galima jos kaip simbolinio kapo interpretacija.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

Abaravičius G., 1994 – Mošos (Naujasodų) pilkapyno tyrinėjimai 1993 metais // ATL 1992 ir 1993 metais. Vilnius, 1994, p. 99–102.

Balčiūnas J., 1987š – 1985 metų žvalgomosios archeologinės ekspedicijos Ignalinos rajone ataskaita. 1987, LIIR, Nr. 2247.

Balčiūnas J., 1996 – Vigodkos antrasis pilkapynas // Kultūros paminklų enciklopedija. Rytų Lietuva. Vilnius, 1996. T. 1, p. 172.

Balčiūnas J., 2000 – Rokėnų kapinyno tyrinėjimai // ATL 1998 ir 1999 metais. Vilnius, 2000, p. 243–245.

Barkus A., Jankauskas R., Urbanavičius A., 2002 – Preliminarūs 2001 m. archeologinių kasinėjimų antropologinės medžiagos tyrimų rezultatai // ATL 2001 metais. Vilnius, 2002, p. 277–281.

Baubonis Z., 1999š – Vigodkos, Dūkšto, Saksoniškių pilkapyno II (A 1544), Ignalinos r., archeologi-

jos tyrimų 1999 m. mokslinė ataskaita. 1999, LIIR, Nr. 3404.

Baubonis Z., 2000š – Vigodkos, Dūkšto, Saksoniškių pilkapyno II (A 1544), Ignalinos r., archeologijos tyrimų 2000 m. mokslinė ataskaita. 2000, LIIR, Nr. 3609.

Baubonis Z., 2001š – Vigodkos, Dūkšto, Saksoniškių pilkapyno II (A 1544), Ignalinos r., archeologijos tyrimų 2001 m. mokslinė ataskaita. 2001, LIIR, Nr. 3815.

Baubonis Z., Kliaugaitė V., 2000 – Tyrinėjimai Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) II pilkapyne 1999 m. // ATL 1998 ir 1999 metais. Vilnius, 2000, p. 163–164.

Baubonis Z., Kliaugaitė V., 2002a – Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) II pilkapynas // ATL 2000 metais. Vilnius, 2002, p. 58–60.

Baubonis Z., Kliaugaitė V., 2002b – Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) II pilkapynas // ATL 2001 metais. Vilnius, 2002, p. 85–86.

Bitner-Wróblewska A., 1992 – The Southeastern Baltic zone and Scandinavia in the Early Migration Period // *Barbaricum*. Warszawa, 1992. T. 2, p. 245–277.

Bliujus A., 1983 – Eitulionių pilkapynas // *Muziejai ir paminklai*. Vilnius, 1983. T. 5, p. 31–40.

Borkovský I., 1956 – Železné nože ve slovanských hrobech // *Slavia antiqua*. Poznań, 1956. T. 5, p. 358–367.

Butėnas E., 2002 – Kurklių šilo pilkapynas // ATL 2000 metais. Vilnius, 2002, p. 60–63.

Butėnienė E., 1971š – Maisiejūnų pilkapyno, Kruonio apyl., Kaišiadorių raj., kasinėjimų 1971 m. liepos mėn. 7 d. – rugpiūčio 3 d. dienoraštis. 1971, LIIR, Nr. 405.

Butėnienė E., 1977š – Kretuonių pilkapyno Švenčionių raj. 1977 m. tyrinėjimų dienoraštis. 1977, LIIR, Nr. 588.

Cehak-Holubowiczowa H., 1955 – Cmentarzysko kurhanowe z VI i VII w. w miejsc. Karmazyny koło miasta Troki w Litewskiej SRR // *WiA*. Warszawa, 1955. T. XXII, zesz. 3–4, p. 312–331.

Daugudis V., 1957š – Pilkapio, esančio Skrebės miško pilkapyne, /Aukštadvario apyl., Jiezno raj., buv. Trakų aps./ 1957.VIII.9–12 tyrinėjimų dienoraštis. 1957, LIIR, Nr. 66.

Dowgird T., 1888 – Pamiątki z czasów przedhistorycznych na Żmudzi. Mielżyn–Kapas w fol. *Wizdergi*. Opis robót dokonanych na tem cmentarzysku w roku

1884 i 1885 // *Pamiętnik fizyjograficzny*. Warszawa, Dział IV (Antropologija), 1888. T. VIII, p. 3–17.

Dowgird T., 1909š – Dziennik badań archeologicznych od 1 Stycznia 1888 roku do ... Tadeusza Dowgirda. *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius*, Nr. F1–F398.

Grigalavičienė E., 1986 – Sokiškių piliakalnis Ignalinos raj., Sokiškių apyl. // *LA*. Vilnius, 1986. T. 5, p. 89–138.

Holtorf C. J., 1998 – The life-histories of megaliths in Mecklenburg–Vorpommern (Germany) // *WoA*. London, 1998. Vol. 30, No. 1, p. 23–38.

Holubowicz W., 1934 – Kurhany i wczesnohistoryczne grodziska. Rozpoczęcie badań archeologicznych na terenie powiatu brasławskiego // *Kurjer Wileński*. Wilno, 1934, Nr. 242(3132) (5 września), p. 5.

Jankauskas R., Urbanavičius A., 2000 – Preliminarūs 1998–1999 m. archeologinių kasinėjimų antropologinės medžiagos tyrimų rezultatai // ATL 1998 ir 1999 metais. Vilnius, 2000, p. 599–620.

Jankevičienė A., 1958 – Počkaluvkos pilkapiai // *MADA*. Vilnius, 1958. T. 2(5), p. 37–50.

Kačkutė R., 1995 – Lietuvos moterų galvos dangos papuošalai I–IV amžiais // *Baltų archeologija*. Vilnius, 1995, Nr. 4(7), p. 14–24.

Kraujalis R., 2000 – Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių, Ažuolynės) I pilkapių tyrinėjimai 1999 m. // ATL 1998 ir 1999 metais. Vilnius, 2000, p. 184–185.

Kraujalis R., 2002a – Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių, Ažuolynės) I pilkapynas // ATL 2000 metais. Vilnius, 2002, p. 70–71.

Kraujalis R., 2002b – Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių, Ažuolynės) pilkapynas // ATL 2001 metais. Vilnius, 2002, p. 91–92.

Kulikauskas P., Zabiela G., 1999 – Lietuvos archeologijos istorija (iki 1945 m.). Vilnius, 1999.

Kuncienė O., 1971 – Sausių (Trakų raj.) pilkapiai // *MADA*. Vilnius, 1971. T. 1(35), p. 73–85.

Kuncienė O., 1976š – Naravai, Trakų raj., 1976 m. birželio 24 – rugpiūčio 3 d. Pilkapių tyrinėjimų dienoraštis. 1976, LIIR, Nr. 523.

Kuncienė O., 1979 – Sarių senkapis // *LA*. Vilnius, 1979. T. 1, p. 76–100.

Kuncienė O., Butėnienė E., 1978š – Kretuonių (Švenčionių raj.) pilkapyno 1978 m. tyrinėjimų ataskaita. 1978, LIIR, Nr. 1179.

Kurila L., Kliugaitė V., 2007 – Baliulių pilkapiai (Švenčionių raj.) // LA. Vilnius, 2007. T. 30, p. 121–180.

Lietuvos, 1977 – Lietuvos TSR archeologijos atlasas. I–XIII a. pilkapynai ir senkapiai. Vilnius, 1977. T. III.

Malonaitis A., 2000š – Siaurašmeniai pentiniai kirviai Lietuvoje (tipologija ir ergonomika). Daktaro disertacija. Vilnius, 2000, LIIR, Nr. F6–67.

Markelevičius J., Morauskienė E., 1977 – Muoriškių (Biržų raj.) pilkapių tyrinėjimai 1974 ir 1975 metais // ATL 1974 ir 1975 metais. Vilnius, 1977, p. 87–93.

Michelbertas M., 1966š – Ataskaita už 1966 m. birželio mėn. 25–liepos mėn. 31 d. vykdytus archeologinius tyrinėjimus Utenos ir Zarasų rajonuose. 1966, LIIR, Nr. 266.

Michelbertas M., 1986 – Senasis geležies amžius Lietuvoje. Vilnius, 1986.

Michelbertas M., 1997 – Paragaudžio pilkapynas. Vilnius, 1997.

Michelbertas M., 2004 – Pajuosčio pilkapynas. Vilnius, 2004.

Musianowicz K., 1968 – Wczesnośredniowieczny kurhan w Rekanciszkach, rejon Nowowilejka, na tle wschodniolitewskich kurhanów // WiA. Warszawa, 1968. T. XXXIII, zesz. 3–4, p. 338–354.

Parker Pearson M., 1993 – The powerful dead: Archaeological relationships between the living and the dead // Cambridge archaeological journal. Cambridge, 1993. Vol. 3, Iss. 2, p. 203–229.

Pranešimai, 1976š – Pranešimai apie archeologinius paminklus ir radinius 1968–1976 m. 1976, LIIR, Nr. 505.

Sadauskaitė I., 1959 – Kairėnų ir Seiliūnų kapinynų radiniai // MADA. Vilnius, 1959. T. 1(6), p. 59–70.

Semėnas V., 1994 – Rėkučių–Paversmio I grupės pilkapyno 1993 tyrinėjimai // ATL 1992 ir 1993 metais. Vilnius, 1994, p. 110–112.

Semėnas V., 1996 – Kretuonių I pilkapių grupės tyrinėjimai 1994 metais // ATL 1994 ir 1995 metais. Vilnius, 1996, p. 84–85.

Simniškytė A., 1998 – Eikotiškio kapinynas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros kontekste // Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai: Istorija. Vilnius, 1998, T. XXXVII, p. 14–24.

Svetikas E., 1998 – Sagtys XIV–XVII a.: Tipai ir

paskirtis (pagal vėlyvųjų viduramžių kapinynų medžiagą) // LA. Vilnius, 1998, T. 15, p. 389–431.

Svetikas E., 2003 – Alytaus kapinynas: Christianizacijos šaltiniai. Vilnius, 2003.

Šnore E., 1993 – Agrā dzelzls laikmena uzkalniņi Latvijas austrumu daļā. Rīga, 1993.

Tarasenka P., 1928 – Lietuvos archeologijos medžiaga. Kaunas, 1928.

Tautavičius A., 1951š – Kurganai. Trakų r., Jagėliškių apyl., kolūkis „Už Tėvynę“. 1951, LIIR, Nr. 15.

Tautavičius A., 1952š – 1951–1952 m. pilkapių tyrinėjimai Šalčininkų raj. 1952, LIIR, Nr. 18.

Tautavičius A., 1957 – Kapitoniškių pilkapiai // MADA. Vilnius, 1957. T. 1, p. 95–109.

Tautavičius A., 1958 – Šalčininkų rajono pilkapių tyrinėjimai // Iš lietuvių kultūros istorijos. Vilnius, 1958. T. 1, p. 65–82.

Tautavičius A., 1970 – Riklikų pilkapių kasinėjimai 1969 metais // Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1968 ir 1969 metais. Vilnius, 1970, p. 53–60.

Tautavičius A., 1981 – Taurapilio „kunigaikščio“ kapas // LA. Vilnius, 1981. T. 2, p. 18–43.

Tautavičius A., 1996 – Vidurinis geležies amžius. Vilnius, 1996.

Urbanavičienė S., 1995 – Diktarų kapinynas // LA. Vilnius, 1995, T. 11, p. 169–206.

Vaitkevičius V., 2004 – Pakalnių pilkapiai (Vilniaus r.) // LA. Vilnius, 2004. T. 26, p. 47–72.

Van De Noort R., 1993 – The context of Early Medieval barrows in Western Europe // Antiquity. Cambridge, 1993, Vol. 67, No. 254, p. 66–73.

Viltis, 1909 – Viltis. Vilnius, 1909, Nr. 107(292) (rugsėjo 16(29) d.), p. 4.

Whitley J., 2002 – Too many ancestors // Antiquity. Cambridge, 2002. Vol. 76, No. 291, p. 119–126.

Williams H., 1998 – Monuments and the past in Early Anglo-Saxon England // WoA. London, 1998. Vol. 30, No. 1, p. 90–108.

Žiogas J., 1909 – Archaiologiški tyrinėjimai Gaidės apylinkėje // Lietuvių tauta. Vilnius, 1909. Kn. 1, d. 3, p. 313–333.

Žvalgamosios, 1958š – Žvalgamosios archeologinės ekspedicijos dienoraštis. 1958 m. gegužės mėn. 26 d.–birželio mėn. 27 d. Sąsiuvinis Nr. 1. 1958, LIIR, Nr. 78.

Дучыц Л. В., 1997 – Познесярэдневяковыя курганы Беларусі // Гістарычна-археалагічны зборнік. Мінск, 1997, № 12, с. 77–79.

Казақявичюс В., 1988 – Оружие балтских племен II–VIII веков на территории Литвы. Вильнюс, 1988.

Покровскій Ф. В., 1899а – Археологическая карта Ковенской губернии. Вильна, 1899.

Покровскій Ф. В., 1899б – Къ изследованію бассейна Вилии въ археологическомъ отношеніи (Изъ Трудовъ X. Археол. съезда. Т. 1.). Москва, 1899.

SANTRUMPOS

ATL – Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje

LA – Lietuvos archeologija

LIIR – Lietuvos istorijos instituto Rankraštynas
MADA – Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai, serija A

WiA – Wiadomości archeologiczne

WoA – World archaeology

VIGODKA (DŪKŠTAS, SAKSONIŠKĖS) II BARROW CEMETERY

Reikšminiai žodžiai – Keywords:

Pilkapiai – barrows, laidojimo papročiai – burial rites, degintiniai kapai – cremations, įkapės – grave-goods, Rytų Lietuvos pilkapių kultūra – East Lithuanian Barrow Culture, vidurinysis geležies amžius – Middle Iron Age.

Laurynas Kurila
Lietuvos istorijos institutas, Archeologijos skyrius,
Kražių g. 5, 01108 Vilnius, tel. 261 49 35
el. paštas: kurila@istorija.lt

Zenonas Baubonis
UAB „Lietuvos paminklai“
Šnipiškių g. 3, 09309 Vilnius, tel. 272 40 76
el. paštas: z.baubonis@yahoo.com

Vida Kliaugaitė
VŠĮ „Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos“
Piliakalnio g. 10, 06229 Vilnius, tel. 232 46 96
el. paštas: vidak@erdves.lt